

Euroopa Liidu toetused Eestis

KUIDAS EESTIS OLEME STRUKTUURITOETUST KASUTANUD • 2010

Tark maja söödad
ise koduloomi

Arsti vastuvõtule
läbi televiisori

Ühishool
mere pärast

Maagilised
mustrid
padjal

Eesti tuleviku heaks

Euroopa Liidu
struktuuritoetus

SISUKORD

- 3 Artur Talvik: Eesti on võimalusi täis!
- 4 Rahajaotus
- 5 Taotleja ABC

ETTEVÕTLUS

- 6 Ideest kasvas ettevõte
- 7 Rahvusvahelise turundusjuhiga laia maailma
- 8 Äriplaan – ettevõtja teejuht

TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS

- 10 "Tark maja" vallutab maailma

INFOÜHISKOND

- 11 Vundament tuleviku internetile

TRANSPORT

- 12 Rongisõit läheb moodi

TERVISHOID JA HOOLEKANNE

- 13 Võlast priiks

HARIDUS

- 14 Eesti moodsaim ametikool
- 15 E-õpe – paindlik haridus

TÖÖHÕIVE

- 16 Töötuba tööotsijatele

HALDUSVÕIMEKUS

- 18 Pankrot hüüab tülles

REGIONAALNE ARENG

- 19 Ahjuküttega kortermajast kosmosesse

KESKKONNAHOID

- 20 Mere tujud kontrolli alla

ENERGIAMAJANDUS

- 21 Maja teine noorus

RIIKIDEVAHELINE KOOSTÖÖ

- 22 Ühishool mere pärast

KONTAKTID

- 23 Maakondlikud arenduskeskused ja rakendusasutused

12

Rongisõit läheb moodi

Eestisse saavad uued ülimugavad elektrirongid.

18

Pankrot hüüab tülles

Põhjalik analüüs näitab, mis on viinud ettevõtjad tühjade taskuteni.

19

Kortermajast kosmosesse

Lugu sellest, kuidas Ardu endale ultramoodsa lasteaia sai.

6

Ideest kasvas ettevõte

Kihnu kindakirja päikeseringidega kujutatud vaikimise ja pika meele märgid kott-toolidel.

Euroopa Liidu toetused Eestis - kuidas Eestis oleme struktuuritoetust kasutanud • 2010

Väljaandjad: Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium

Tootja: AS Ajakirjade Kirjastus, korporatiivkirjastamise osakond
Trükk: Printall
Kaanefoto: Marko Mumm

Kontakt:
www.struktuurifondid.ee
struktuurifondid@fin.ee

Ajakiri on trükitud keskkonnasõbralikule paberile

EESTI ON VÕIMALUSI TÄIS!

Tekst: Piret Mäeniit

Artur Talvik on filmimees, laulutäht, Tapurla külaseltsi eestvedaja, innovaatilise rändkino rajaja, muinastulede ööde algataja, ülemaalse Ühtelaulmise käivitaja – ideede generaator ja elluviija ühes isikus. Ettevõtlikkuse ja kodanikualgatuse elus näide. Kodanikuühiskonna promootor nii sõnas kui teos.

2009. aastal sai Artur Talviku loodud mittetulundusühing, nüüdse nimega Kass Arturi Rändkino Leader-programmi meetmest toetuseks 469 402 krooni. Lisaks tuli leida ka omaosalus, millega kokku oli Rändkino projekti kogumaksumus 521 558 krooni.

Kui kerge või keerukas oli poolemiljonilise projekti elluviimine ja mida oma kogemustest tänastele toetuse- taotlejatele südamele panete?

Inimene ei pea otsima fondi, et vaadata, mis toetusi saadaval on, vaid vastupidi – kõigepealt peab ikka endal olema idee. Minul oli tahtmine teha rändkino ja esialgu ma ei mõelnudki, kust selleks raha saada. Neli aastat tagasi ehitasin endale keldrisse külakino, ostsin aparaadid ja investeerisin sellesse omast taskust. Külakino osutus väga populaarseks, tihtipeale hakati kutsuma naaberküladesse filme näitama. Mõtlesin asja igapidi, ka tehnilisest küljest põhjalikult läbi, konsulteerisin mitme eriala asjatundjatega, koostasid korraldus- ja äriplaani ja kui avanes Leader-programmi meede (toim. vaata lisa www.pria.ee), taotlesin projekti toetuseks raha.

Oma kogemusest kutsun üles mitte kasutama neid nõ professionaalseid projektikirjutajaid, kes teevad seda teenuse korras. Kui mõtled projekti oma peaga läbi ja kirjutad oma käega valmis, on see sinu enda jaoks selge ja tead täpselt, mida teha. Viimse detailini.

Kas sellesuvine Ühtelaulmine oli mõeldud uue projektina?

Ühtelaulmise mõte oli kutsuda inimesi oma rahvamaju ja külaplatse aktiivsemalt kasutama. Meil on viimasel ajal kerkinud ridamisi toredaid rahvamaju, küla-, kiige- ja palliplatse, mis seisavad enamiku ajast tühjalt. Kord aastast peetakse laulupidu ja jaanipäeva – ja ongi kõik. Ühtelaulmise järel aga korraldati kontserte ja simmaneid, mis pea igal pool töid üle valla rahvast kokku ja inimesed nägid, et sealsamas võib ju sagedamini midagi ette võtta. Ühesõna-

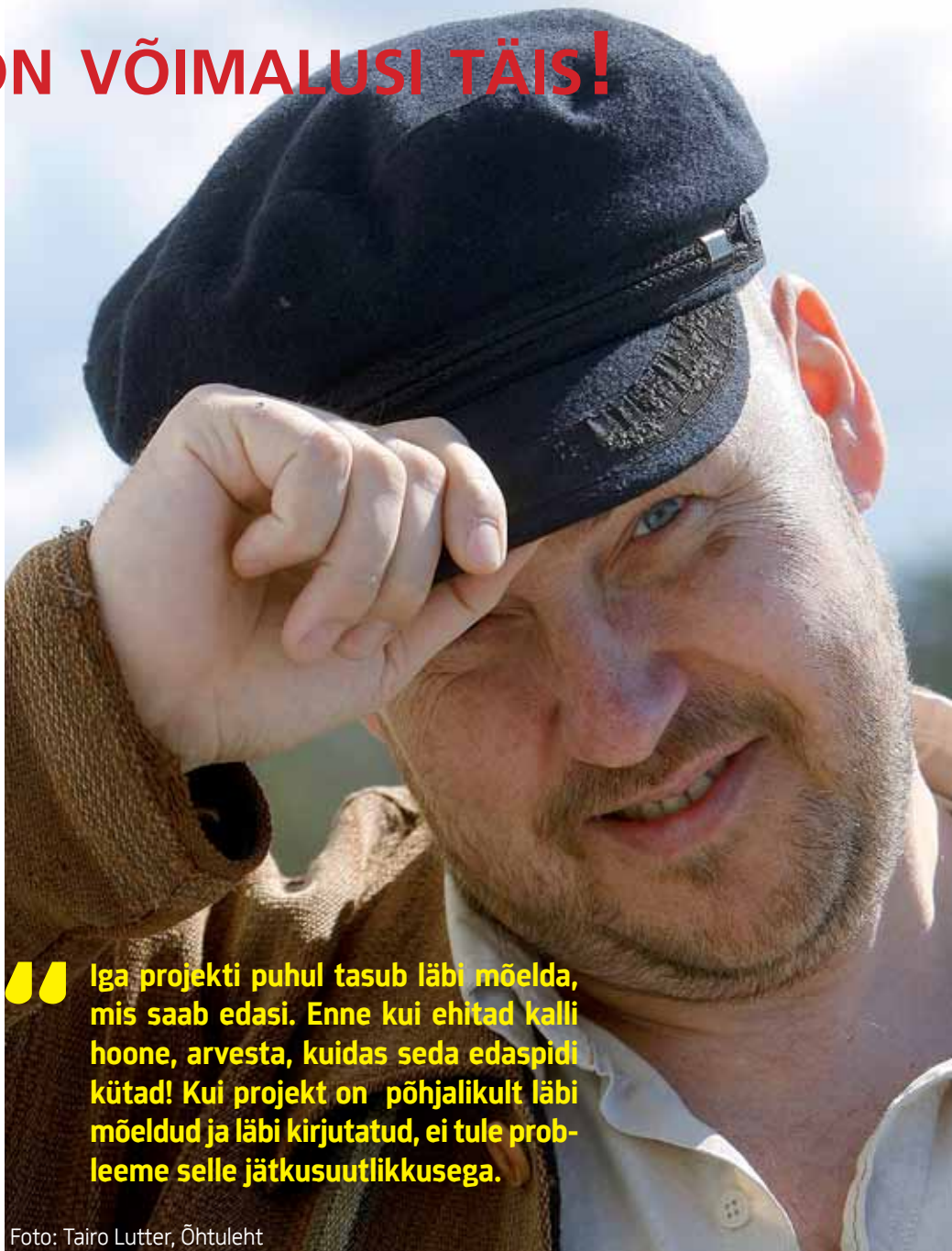

Foto: Tairo Lutter, Õhtuleht

Iga projekti puhul tasub läbi mõelda, mis saab edasi. Enne kui ehitad kalli hoone, arvesta, kuidas seda edaspidi kütad! Kui projekt on põhjalikult läbi mõeldud ja läbi kirjutatud, ei tule probleeme selle jätkusuutlikkusega.

ga, minu soov oli inimesi aktiveerida oma võimalusi paremini kasutama.

Kuidas saite raha omaosaluseks?

Kui asutasime Tapurla külaseltsi, siis korraldasime üritusi, mille piletite müügist saime tulu külaseltsi kassasse. Nii lõime endile baasi omaosaluseks, et üldse toetusraha taotleda. See, kui raha oli ise välja teenitud, muutis ka kogukonna suhtumise palju tõsisemaks ja heaperemehelikumaks. Külaseltsiga tegime korda vana piirivalvetorni, veel plaanime rajada korvpalliplatsi jm.

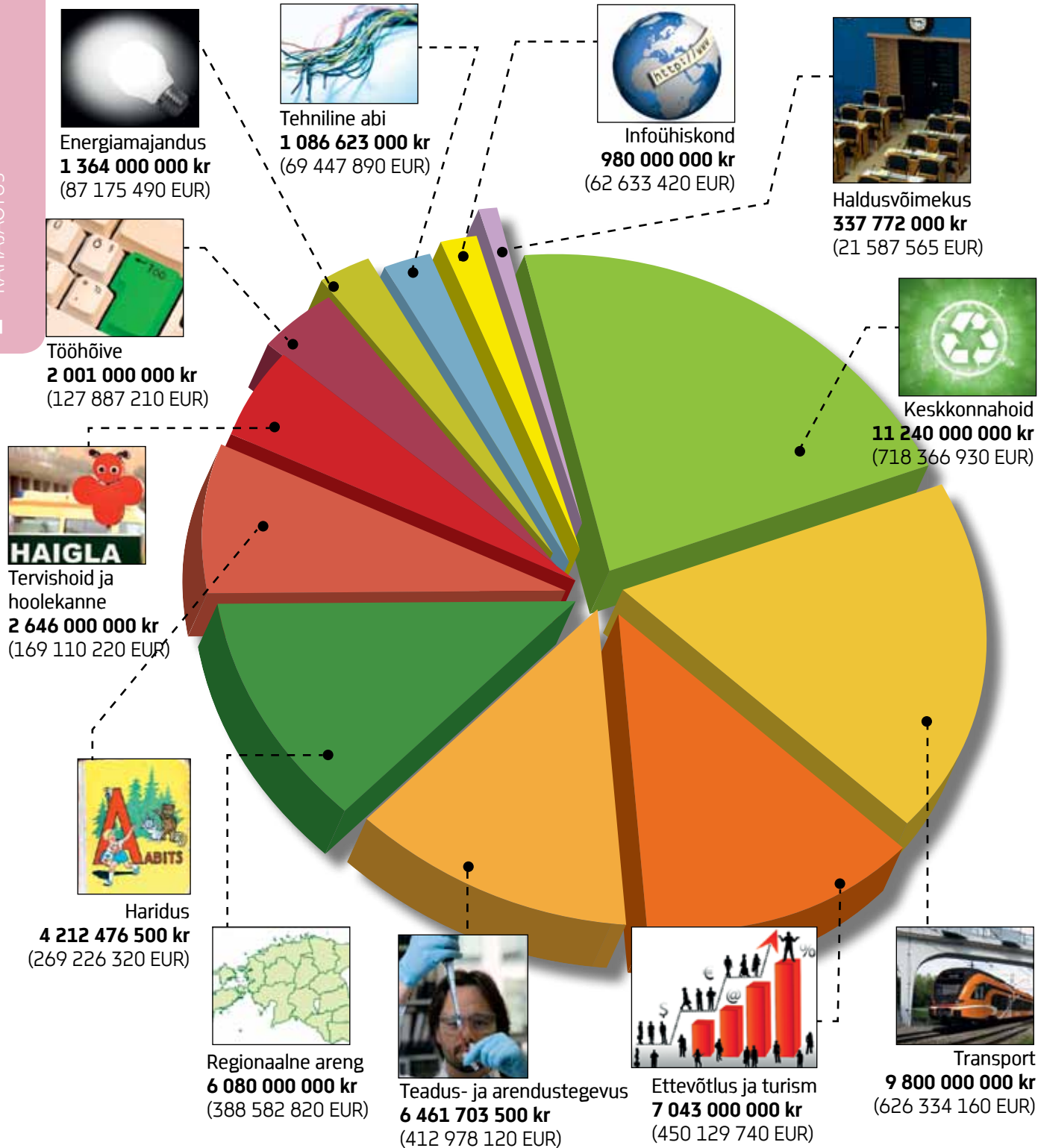
Kohalikku arengut turgutavaid projekte vaadates vajab üks asi küll eraldi toonitamist: tuleks hoida külma pead, et ei tehtaks väga väikesele alale üksteist dubleerivaid investeeringuid. Minu kodukandis on kaks suurepäraseid basseini, kus kummalgi napib külastajaid, nii et mõlemad on nüüdseks raskustes. Oleks

üksainus ujula, jätkuks külastajaid poole rohkem ja basseini ülalpidamiskulud saaks kaetud.

Laiemat pilku on vaja ja kogukonnakeskset mõtlemist. Arengukavad ei tohiks olla formaalsed, kuna "fondid nõuavad", vaid peaksid lähtuma sellest, mida kogukond tegelikult kõige rohkem vajab. See tuleks läbi rääkida – ja mütsi sees võiks jääda olla!

ELI toetused nende praegusel kujul hõlmavad Eestit veel mõned aastad. Mida tähendab see näiteks Teie külaseltsile?

Minu meelest ei tohiks vahet teha, kas see on külaselts või ettevõtte – Eesti on võimalusi täis, tarvis ainult pead tööle panna ja tegutseda. Tuleb aru saada, et projekti näol on tegemist mingi asja käimatõukamisega, aga käigus pead seda hoidma juba ise.

*summade jaotus seisuga oktoober 2010. ELi toetusele lisandub Eesti riigi kaasfinantseering.

** Eestil on võimalik lisaks kasutada Euroopa territoriaalse koostöö toetusraha suurusjärgus 819 400 000 krooni. Lõplik summa võib kujuneda veelgi suuremaks, sõltudes Eesti partnerite aktiivsusest.

EUROOPA LIIDU STRUKTUURITOETUS EESTIS

Eesti on saanud kasutada Euroopa Liidu struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi toetust alates 2004. aastast. Eelmisel rahastamise perioodil (2004-2006) saime nendest fondidest 12,5 miljardit krooni. 2007. aastal alanud ja veel 3 aastat kestval perioodil saame struktuuritoetust 53,3 miljardit, millele lisanduvad maaelu- ja kalandustoetusteks eraldatud 12,5 miljardit krooni. Eestile on antud vastutusrikas ülesanne kasutada miljardeid kroone toetust moel, et sellest tõuseks kasu kogu riigi arengule.

Euroopa Liidu toetuse abil muudame elukeskkonna puhtamaks ja inimsõbralikumaks, anname noortele parema hariduse

ja aitame kaasa tööhõive kasvule. Lisaks toetame ettevõtete, ekspordi ja teaduse kiiret arengut, panustame infoühiskonna edenemisse ning muudame liiklemise sujuvamaks ja kiiremaks.

Toetust annavad kolm fondi:

- **Euroopa Sotsiaalfond** toetab tööhõive ja võrdsete võimaluste edendamist ning tööalase konkurentsivõime suurendamist 7 miljardi krooniga;
- **Euroopa Regionaalarengu Fond** toetab majandustegevuse ja infrastruktuuri arendamist 28,6 miljardi krooniga;
- **Ühtekuuluvusfond** toetab suuremahulisi transpordi- ja keskkonnaprojekte 17,6 miljardi krooniga.

Taotleja ABC

Euroopa Liidu struktuuritoetust saavad taotleda juriidilised isikud – firmad, mit-tetulundusühingud, sihtasutused ja füüsilisest isikust ettevõtjad ning kohalikud omavalitsused, riigiasutused jt põhiseaduslikud institutsioonid. Erasisikuna reeg-lina struktuuritoetust taotleda ei saa. Järgnevalt leiad lühikese kokkuvõtte sellest, mida taotlemisel tuleb silmas pidada.

Tekst: Piret Mäeniit

A - idee ja äriplaan

Kui Sind külastab idee, siis ära lase tal lahkuda. Veeda temaga päevi ja öid, ole talle truu – samaviisi, nagu Sina temaga, peab **idee** ka Sinuga harjuma. Ära torma esimese vaimustuse tuhinas, vaid kaalu läbi, kas te omavahel ka teokalt sobite – ja kui idee Sind jätkuvalt innustab, asu tegutsema.

Mõtle läbi **äriplaani**: pane põhipunktid kirja ja mõtle siis üksipulgi läbi – mida detailsemalt, seda parem. Kavanda edu töötav stsenaarium ja kujuta ette ka võimalikke takistusi ning tagasilööke. Kirjuta enese jaoks plaan B ja mõtle, kuidas neist tõrgetest üle saada või neid aegsasti ära hoida. Kui seegi läbi mõeldud, kirjuta valmis korralik äriplaan (vt lk 8-9).

Arvestada tuleb seda, et taotlusvormid on meetmete lõikes erinevad ning täpsema info nende kohta leiad **rakendusüksuse** kodulehelt (vt lk 23).

B - rahastamise võimalused

Meetmed ehk toetusvõimalused

Lihtsaim viis leida oma idee toetusvõimalusi avaneb interneti kaudu. Iga meetme ja taotlusvooru puhul on täpsed reeglid, kes ja milliseid projekte võivad esitada. Taotlus esitatakse rakendusüksusele, kelle pädevuses on projektitaotluste menetlemine ja kontroll (vt lk 23).

Struktuuritoetuse jaotamise üldised põhimõtted on kirjas veebiaadressil **www.struktuurifondid.ee**. Üksik-asjalikku teavet taotlusvoorude tingimuste, ajakava, infopäevade ja nõutavate dokumentide kohta on võimalik leida rakendusüksuste kodulehekülgedelt (vt lk 23).

Neid õpetusi tähelepanelikult jälgides ja järgides on võimalik taotluse vormistamisega iseseisvalt toime tulla.

Abikõlblikkus

Taotlemise ühe eelsammuna on oluline veenduda oma kavandatud tegevuste ja kulude ning enda kui taotleja abikõlblikkuses. Teisisõnu tuleb veenduda, kas sina saaksid meetmest taotleda ja kas plaanitud tegevusi ning kulusid saab vastavast meetmest rahastada. Abikõlblikkuse kohta saab kõige täpsema info meetme määrusest (kõik õigusaktid on leitavad tabelist veebiaadressil

www.struktuurifondid.ee/toetatavad-meetmed), millega on paika pandud täpsemad taotlemistingimused.

Oma raha

Toetuse taotlemisel on tingimus, et abi soovija peab ka ise oma projekti panustama ehk vajalik **omafinantseering** on **10%-80%** projekti kogumaksumuse abikõlblikest kuludest.

Nõu küsimine

Enne taotluse käikuandmist on arukas konsulteerida asjatundjatega. Teisisõnu: suhtu oma projekti respektiga – kui idee on külastanud Sind, külasta Sina ettevõtluskonsultant! Nõu saab näiteks maakondlikest arenduskeskustest (vt. lk 23). Infot tasuta nõustamisteenuste ja erakonsultantide kohta leiad ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kodulehelt **www.eas.ee**.

Piisav aeg

Projektitaotluse vormistamiseks varu piisavalt aega. Tee endale selgeks, millised lisadokumendid pead koos oma taotlusega esitama, võta aega nende hankimiseks, sest need ei oota Sind kuskil kohe ulatamisvalmis. Ära jäta taotluse esitamist taotlusvooru tähtaja viimasele minutile, sest ette võib tulla ootamatusi – arvutirike, side- ja elektri- katkestused, liiklusummik.

C - aruandlus ja raamatupidamine

Iga projekti lahutamatu osa on **arvepidamine ja aruandlus**, mida ei tohi unarusse jätta ega teisejärguliseks pidada.

Tea, et Euroopa Liidu toetussummad makstakse ta-valiselt välja alles pärast seda, kui projektikulud on tehtud. Toetused makstakse välja taotleja esitatud arvete ja aruandluse alusel.

Kuludokumendid ja väljamaksetaotlused tuleb esitada rakendusüksusele vastavalt ajagraafikule ning kõik **projektiga seonduvad dokumendid** (sh kuludokumendid ja lepingud) **tuleb kuni 2025. aasta lõpuni säilitada**.

Toetuse saaja peab olema valmis selleks, et rakendusüksuse esindaja tuleb projekti käiku kohapeale kontrollima. Projekti elluviimine algab projekti ettevalmistamisega rahastamisotsuse järel ja lõpeb aruandlusega rakendusüksusele.

Ideest kasvas ettevõtte

Tekst: Anneli Ammas
Foto: Marko Mumm

"Kott-toolid on noorte seas *überpopid*, aga Eestis müüdavad, olid minu meelest jubedad – hallikasbeežid ja pruunid nahajääkidest tooted," ütleb Monika.

Monika oli juhtinud meediaagentuuri, IT-mees Kristjan töötanud unistuste töökohas Skype'is. Mõlemad soovisid hakata midagi uut ja päris oma tegema. Mõlema peas virvendas mõte proovida siseneda tootmisaailma, panna disain ja turundus kokku ning luua maitsekad etnoainelised masstooded.

Maagilised mustrid

Esmalt läksid Monika ja Kristjan raamatupoodi ning ostsid sealt kokku kõikvõimalikku kirjandust rahvusmustrite, sõbade ja tekkide kohta – kuni rahvarõivaste ajalooni välja. Monika lemmi-

kuks sai Ärma Roosi raamat "Elumõnu" Kihnu kind- ja sukakirjadest ning nende maagilisest tähendusest. Õige mitu Kihnu märgilise tähendusega mustrit on leidnud tee kott-toolidele ning nüüd juba ka patjadele ja piknikutekkidele, mida Monika ja Kristjani esialgu veel üsna pisike firma valmistab ja müüb.

Siiditrükikoda ja etno-portaal

Kui esimesed mustrid välja mõeldud ja tootmisprotsessi sisu endale selgeks tehtud, läks Kristjan Tartu Kõrgema Kunstikooli siiditrüki kiirkursustele. Seejärel rajas siiditrükikoja. "Siiditrükk on proovimise ja ideede ammutamise koht," kiidab Kristjan. Kui firma oli asutatud, avastasid värsked ettevõtjad, et domeen etno.ee on täiesti vaba.

Noor firma liitis selle oma äriaga. Nüüd saab internetiportaali etno.ee kaudu osta ka teiste tootjate etnoainelisi esemeid – rippkiikesid ja -toole, vihmavarje

2010. aasta veebruaris käis meediaagentuuri juhi Monika Mäe peas üks kõlks: hakkame tegema rahvusmustrites kott-toole! Kuidas ideekõlksust eurotoetuse abil päris oma tootmisettevõtte loomiseni jõuti, kõnelevad Monika Mäe ja Kristjan Saar lähemalt.

ja kummikuid, aga ka rahvariidetriibulisi ruloosid.

100 000 krooni starditoetust

Tootmise käivitamiseks ning näidistoodete valmistamiseks said Monika ja Kristjan Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaudu ligi 100 000 krooni starditoetust.

"Sellest oli kõvasti abi," kinnitab Kristjan. "Ise oleme investeerinud kaks korda enam, selleks ka KredExi toel alustava ettevõtte laenu võtnud. Esimese aasta lõpuks loodame kasvada 150 000-200 000 kroonise kuukäibega ettevõtteks."

150 kott-tooli

EASist starditoetuse küsimine tundus Kristjanile ja Monikale loogilise sammuna, kuna nad uurisid EASi kodulehe ja otsekontaktide abil välja, et alustavatele ettevõtetele on mõeldudki just starditoetus. "See oli ka väga hea äriplaani kaitsmise koht. Toetuse taotlemise jooksul saime ise palju targemaks ja eriti eelarve koostamise osas tõi see protsess meid tegelikkusele lähemale," ütles Kristjan, kelle sõnul on nüüd kavas küsida EASist ka disaini-, ekspordi- ja kasvutoetust.

Väikefirma ühendab esialgu vaid mõnd inimest – üks valmistab ette lõiked, teine õmbleb toolid-tekid-padjad kokku. Kristjan trükib, disainerina osalevad Evelin Urm ja firmastiili loojana Tartu Kõrgema Kunstikooli õppejõud Mart Anderson, kes tõi etno.ee nn firmakeelde ka vanad ruunimärgid.

Poole aastaga on kaubamärgiga etno.ee disainitud ja jõudnud tootmis- silmusnelinurgaga, talupojakuue äärismustriga, Kihnu põllekirjaga ning rukkilillemustriga toole, patju ja piknikutekke. Lisaks on valminud rahvariiete triibumustriga esemeid. Sügiseks on valmistatud umbes 150 kott-tooli. Uusimad tooted on pika meelega kaheksakanna kaitsesümbolitena T-särgid.

Kristjan Saar ja Monika Mäe olid mõlemad jõudnud oma elus punkti, kus soovisid hakata midagi uut ja päris oma tegema. Kahe noore ideede ja oskuste ühendamisest sündis etno.ee

Projekti nimi: Etno.ee starditoetus (Etno Goods OÜ), lisaks äriarenduskoolituse toetus
Toetussumma: 98 466 krooni
Projekti toetas Euroopa Sotsiaalfond
Rakendusüksus: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (www.eas.ee)

Rahvusvahelise turundusjuhiga laia maailma

Kuigi Värsk Vee turundusjuht on ametis olnud vaid paar kuud, on esimesed tulemused juba näha – hõbedase korgiga Värsk Originaali pudelid on juba Leedu poodide lettidel.

ETTEVÕTLUS

Värsk Vesi on Eesti toode, mille üle võime õigusega uhked olla. Et saada tuntuks ja tarbijatele omaseks ka väljaspool Eestit, on tarvis tugevat ja oskuslikku müügitööd. Selleks palkas ettevõtte ambitsioonika rahvusvahelise turundusjuhi.

Tekst: Anu Jõesaar
Foto: Lauri Kulpsoo

Projekti nimi: Rahvusvahelise turundusjuhi kaasamine AS Värsk Vesi meeskonda
Toetussumma: 480 000 krooni
Projekti toetas Euroopa Sotsiaalfond
Rakendusüksus: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (www.eas.ee)

Värsk Vesi on võtnud eesmärgiks viia oma tooted Leedu, Valgevene ja Kaliningradi turule. Ehkki ükski neist ei asu Eestist väga kaugel, on seda kohalik kultuur ja ärikeskkond meist oluliselt erinevad. Samuti on Eestist või isegi välisriiki kohale sõites keeruline leida esimese hooga sobivaid koostööpartnereid.

Turundusjuht välisriigist

Ekspordiplaanide elluviimiseks otsustas Värsk Vesi kaasata oma meeskonda rahvusvahelise turundusjuhi ning sai selleks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaudu rahvusvahelise turundusjuhi kaasamise toetust. Kevadest ongi ettevõtte palgal Aleksej Nepogodin, kes nüüd oma kogemusi ja suhtlusvõrgustikku välisriikides Värsk Vee turustamiseks kasutab.

"Meie siht on vallutada Leedu, Valgevene ja Kaliningradi turg. Kahe aasta pärast on see siht kindlasti saavutatud," kinnitab Nepogodin, pidades võimalikuks, et selleks ajaks on kanda kinnitatud ka juba Poolas. "Eesmärk on saada Leedus enda kätte 3-5% mineraalvee turust, Valgevenes ja Kaliningradis 1-2%. Need eesmärgid on realistlikud ja meil on olemas kõik selleks, et nendeni jõuda – Värsk Vee tooted on väga kvaliteetsed,

Eesmärk on saada Leedus enda kätte 3-5% mineraalvee turust, Valgevenes ja Kaliningradis 1-2%.

Aleksej Nepogodin,
Värsk Vee uus turundusjuht

Ainulaadne tervisevesi

Värsk Vesi on ainulaadse soolade ja mikroelementide sisaldusega täiesti looduslik mineraalvesi, mida võetakse 470 m sügavusest maapõuest ning millele tehases lisatakse ainult süsihappegaasi. Lisaks janu kustutamisele aitab mineraalvesi organismil pärast kehalist koormust taastuda ning soodustab ainevahetust.

tootmisprotsessi jälgitakse äärmise hoolega ja ollakse valmis arvestama erinevate riikide turuspetsiifikaga. Tänu sellele on meil võimalik saavutada edu ja usaldusväärse partneri maine."

Rahvusvaheline mees

Värsk Vee tegevjuhi Urmas Jõgeva sõnul leidis firma ekspordijuhiks väga sobilik inimese oma Läti partneri sootlusel.

Nepogodin on rahvuselt valgevenelane, elab Leedus ja tunneb hästi mõlema maa eripära. Tänu pikaajalisele rahvusvahelisele töökogemusele on ta hästi kursis ka Läti, Poola jpt Euroopa riikide majanduse, äritavade ja tarbimisharjumustega. Kuigi eestimaisele mineraalveele turgude otsimine ja ekspordiks ettevalmistamine tähendab töötamist põhiliselt väljaspool Eestit, alustab värsk turundusjuht oma e-kirju juba eestikeelse terega. Leedus ja Valgevenes saab ta meie mineraalvett kiita omakorda kohalikus keeles, mis on Nepogodini sõnul üks olulisi eelseid koostööpartnerite leidmisel.

Leedus juba lettidel

Uue turundusjuhi töö esimese käega katsutava tulemusena on alustatud Värsk toodete müüki Leedus. Aasta lõpuks on eesmärk jõuda müügini Valgevenes, kus praegu käivad läbirääkimised võimaliku edasimüüjaga, ning 2011. aasta suveks Kaliningradis.

"Leedus on omad mineraalveetootjad, kelle vesi on tarbijale ammu tuntud, näiteks Vytautase vesi. Kuid meie saame usaldust võita Värsk Vee hea kvaliteedi ja pudelite ilusa disainiga," on Nepogodin kindel. Ühtekokku investeerib Värsk Vesi oma ekspordisuutlikkuse parandamisse üle kuuekümne miljoni krooni.

Äriplaan - ettevõtja teejuht

Kui ettevõtja ei tea, millisesse sadamasse ta sõuab, siis pole ükski tuul pärituul. Hästi tehtud äriplaan aitab sihte seada ja firmat õigel kursil hoida. Kuidas sellist plaani teha, küsisime kahelt inimeselt, kes on uurinud ja hinnanud sadade alustavate firmade äriplaan.

Tekst: Anu Jõesaar
Fotod: Marko Mumm

Kui ma alustan oma väikest ettevõtet, siis ma tean, mida kavatsen tegema hakata ning mul on kavas sellega algul kulud katta ja edaspidi tulugi saada. Kas see ongi äriplaan?

Raido Raudnagel: See on pigem äriidee. Äriplaan eeldab ikkagi kirjalikku väljendusviisi, sh analüüside ja prognooside koostamist, mille tulemusena tõestatakse nii endale kui ka potentsiaalsele investorile äriidee tulusust.

Mari Vavulski: Lisaks sellele, et on eesmärk tulu teenida, on vaja läbi mõelda, kuidas selleni tegelikult jõuda. Kui planeerime ükskõik missugust ettevõtmist, kas või toredat sünnipäeva, siis et sellest tõeliselt vahva pidu kujuneks, on vaja mitmed asjad läbi mõelda: kus seda pidada, kellega, milline on eeskava, kui palju see maksma läheb jne. Samamoodi on ka ärialustamisega.

Missugune näeb välja vormistatud äriplaan? Kas on vajalik anda sellele mingi kindel vorm? Miks ei piisa sellest, et plaan on ettevõtja peas olemas?

Mari Vavulski: Mõned plaanid on tõesti olemas ainult meie peas ja suudame nad vaatamata sellele edukalt ellu viia, aga kui räägime vähegi suuremast ettevõtmisest, siis tasub paber ja pliiats välja võtta. Kirjapanemine aitab paremini planeerida ja analüüsida, vastata küsi-

mustele ja läbi mängida olukordi, mis realses elus ette võivad tulla. Sellest kõigest moodustubki äri tegevusjuhise ehk äriplaan, millest otsuste tegemisel lähtuda.

Kui ettevõttel on mitu omanikku, siis seda tähtsamaks muutub läbiarutatud seisukohtade fikseerimine äriplaanis, et vältida möödarääkimistest tingitud arusaamatusi. Seega on äriplaan selge strateegia ja läbimõeldud tegevuskava, mis on esmane informatsiooniallikas eelkõige omanikele, aga ka potentsiaalsetele rahastajatele.

Raido Raudnagel: Milline üks kirjalik äriplaan peaks välja nägema, sõltub paljuski sellest, kes seda lugema hakkab. Kui seda loeb ainult kirjutaja, siis võib mõned nurgad lihvimata jätta, sest need on lugejale endale ilmselged. Samas, kui äriplaaniga puutuvad kokku ka teised, siis peab see olema korrektselt üles ehitatud ning vastavalt ka vormistatud, et kõik kõigest ühtemoodi aru saaks.

Kirjalik äriplaan annab tulevikuks võrdlusvõimaluse, mida plaaniti ja kuidas välja kukkus. See on nagu lepingu sõlmimine iseendaga, sest meie mõtted ja ideed muutuvad iga päev, kuid paberil fikseeritu ei muutu.

Äriplaanide vormistamise viise on erinevaid ning kindlat standardit ei ole, pigem on juhised, mida äriplaan peaks

sisaldama. Kui soovitakse tulla toetust taotlema, siis peab äriplaan olema üles ehitatud nii, et lugeja saab aru, mida on tahetud öelda. Tihtipeale eeldatakse, et mõned asjad on enesestmõistetavad, kuid alati see siiski nii ei ole.

Kui pika aja peale tuleks alustajal ettevõtjal esimene äriplaan koostada? Kui tihti tuleks seda korrigeerida?

Mari Vavulski: Ettevõtte esimene detailsem äriplaan tasub koostada 3-5 aasta peale – need on lühiajalised eesmärgid, mis tuleks detailsemalt lahti kirjutada. Sama oluline on läbi mõelda ja kirja panna ettevõtte missioon – miks see ettevõtte üldse vajalik on – ja visioon – mis suunas liigutakse, kuhu tahetakse jõuda. Juba Rooma filosoof Seneca on öelnud, et plaanid luhtuvad, kui pole eesmärki ning kui inimene ei tea, mis sadamasse ta sõuab, pole ükski tuul õige...

Raido Raudnagel: Üldlevinud põhimõtetel tehakse plaanid 3 aasta peale ning edaspidi tasuks vähemalt kaks korda aastas äriplaanile pilk peale heita, et kontrollida arengut ehk kas olen seal, kus tahtsin olla ja kui ei ole, siis mida peaksin muutma.

Mis on äriplaanist kasu? Kuidas see praktikas aitab ettevõtjal paremini toime tulla?

Mari Vavulski, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) alustavate ettevõtete divisjoni vanemkonsultant: "Äriplaanide nõustamine on õnnestunud, kui tulevad välja küsimused, millele ei ole veel vastuseid, või selguvad kohad, kus jää on alles nõrk."

Raido Raudnagel on Eesti Töötukassa teenusejuht, kes on sel aastal koos oma meeskonnaga läbi vaadanud üle tuhande äriplaani ettevõtlust alustavate töötutelt. "Kui endine palgatöölaine alustab samas valdkonnas ettevõtlust, siis on ta küll oma ala ekspert, kuid ei kujuta alati ette ettevõtlusega kaasnevat."

Mari Vavulski: Sageli puutume kokku äriplaanidega, mis on kirjutatud rahastaja jaoks ja kus on püütud aimata, mis võiks tingimata mõjuda rahastamisotsusele positiivselt. Aga oluline on aru saada, et äriplaani on vajalik eelkõige ettevõtjale endale.

Raido Raudnagel: Äriplaani koostamise tulemusena jõuab ettevõtja järeldusele, kas ideed tasub rakendada või mitte. Kui järeldus on, et tasub, siis on see ühtlasi teejuht järgnevateks aastateks. Boonusena saab kindlasti välja tuua ka erinevad toetused ja laenud, mida on võimalik äriplaani alusel taotleda, kuid see ei peaks olema eesmärk omaette.

Mari Vavulski: Väga hea tulemus on ka see, kui ettevõtja koostab äriplaani ja seejärel otsustab seda äriideed mitte realiseerida, sest on näha, et see ei hakka tööle, ei ole tulus. Selle asemel et erinevaid ressursse raisata, on selgus tulnud laua taga, põhjaliku kalkuleerimise tulemusena.

Mis on olnud teie nähtud äriplaanide tavalisimad probleemid ja vead?

Mari Vavulski: Vaatamata sellele, et EAS-il on alustavale ettevõttele kaks erinevat toetust: starditoetus (100 000 krooni) jätkusuutlikule väikeettevõttele kohalikul turul ja kasvutoetus (500 000 krooni) kasvu- ja ekspordipotentsiaali-

ga ettevõttele, on probleemid erineva ambitsiooniga äriplaanides sarnased: müügitulud on ülehinnatud ja kulud alahinnatud; ei ole selge, kellele toode või teenus on suunatud; on küll olemas kliendid, aga ei selgu, kuidas toode tegelikult valmis saab; pole mõeldud kõigi ressursside peale (raha, inimesed, tooraine) või loodetakse, et toode müüb ennast ise – ei ole mõeldud turundusele.

Raido Raudnagel: Meile saab esitada äriplaani töötut, kes on läbinud ettevõtluskoolituse, omab majandusalast haridust või eelnevat ettevõtluskogemust. Üldjuhul on meie taotlejad eksperdid oma valdkonnas, sest nad on sellega kokku puutunud palgatöölisena. Ühtlasi on see tihtipeale ka nende suurim nõrkus, kuna tegutsemine ühes ja samas valdkonnas palgatöölise või ettevõtjana on kaks kardinaalselt erinevat asja.

Tihtipeale ei ole analüüsitud toote omahinna kujunemist või tootmisvõimsust ehk tegelikult ei olda teadlikud, kas üldse ollakse võimelised konkureerima niigi konkurentsitihedal turul.

Mis on eduka äriplaani saladus?

Raido Raudnagel: Hea äriidee! Siiski peab ka head ideed toetama kalkuleeritud ja põhjalik äriplaani.

Mari Vavulski: Edukas äriplaani on hästi läbi mõeldud ja kirja pandud nii, et kõik

Äriplaani 6 olulist küsimust

MIKS? - miks valitakse ettevõtja tee, mis on pikaajalisem eesmärk, tulevikuvisioon

KES? - mis eeldused ettevõtjal on, et valitud valdkonnas tegutseda

MIDA? - mis on konkreetne teenus/toode, millega see erineb teistest

KELLELE? - kes on kliendid (miks ostavad?), turg, turundusplaani

MIS VAHENDITEGA? - rahaline ressurss, tootmispind, tootmisvahendid, inimesed

KUIDAS? - reaalne igapäevane tegevus- või tootmisprotsess

Abi äriplaani koostamiseks internetis:

- www.aktiva.ee
- www.eas.ee
- www.mak.eas.ee
- www.tootukassa.ee

Äriplaani koostamise tulemusena jõuab ettevõtja järeldusele, kas ideed tasub rakendada või mitte.

Raido Raudnagel,
ettevõtlustoetuste ja noorte
alaprogrammi juht

asjaosalised saavad sellest ühtemoodi aru. Mõnel juhul on kulunud selle ettevalmistamisele mitu aastat – on uuritud turgu, kogutud erinevat informatsiooni, disainitud oma toodet või teenust ning alles kõige viimane asi on kirjalik vormistamine.

Kust saab äriplaani koostamisel abi?

Mari Vavulski: Äriplaani koostamiseks leiab palju kasulikku materjali internetist, seda nii ettevõtlusportaalist Aktiva (www.aktiva.ee) kui ka EAS-i koduleheküljelt (www.eas.ee). Tasuta nõustamisega toetavad maakondlike arenduskeskuste konsultandid (mak.eas.ee). Juhendmaterjal on olemas ka töötukassa kodulehel.

“Tark maja” vallutab maailma

Kuidas teile meeldiks elada või töötada majas, mis reguleerib ise ruumides õhusoojust ja -niiskust, kustutab mittevajalikud tuled, valvab ennast varaste eest ja lülitab isegi kodutehnika tööle täpselt teile sobival hetkel? Just selliseid võimalusi pakub Eestis välja mõeldud hoonehaldussüsteem “Yoga Intelligent Building” ehk “Tark maja”.

Tekst: Anu Jõesaar

Foto: Marko Mumm

See nupukas süsteem säästaks kulutusi igas kodus. Mis siis rääkida veel suurtest ärihoonetest, hotellidest või lennujaamadest. Tark maja võimaldab distantsilt reguleerida valgustust, tõmmata akende ette või eest ära kardinaid, kasta õuemuru ja isegi sööta-joota koduloomi, aga ka reageerida kiiresti avariiolekordadele. Lisaks sellele võib peremees õhtul töölt koju sõitma hakates öelda oma tellimuse edasi saunale, lähitulevikus ka praeahjule ja kohvimasinale ning koju jõudes on kõik tema jaoks valmis, nagu sai soovitud.

Targa maja leiutajad, Yoga OÜ asutajad Priit Vimberg ja Raivo Raestik on oma geniaalse idee kohta öelnud, et see sai alguse laiskusest. Nende tulevikumaja teeb palju tööd inimese eest ise ära. “Vahe on vaid selles, millele peremees ise rõhu paneb: kes panustab rohkem säästvusele, kes turvalisusele, kes mugavusele, kes kõigele võrdset,” selgitab Vimberg.

Mehel endal on “tark korter”. Et lahendus piirdub suure maja ühe korteriga, on ta pigem mugavustarbija – säästuefekt oleks suurem, kui lahendusega liituks maja tervikuna. “Ma ei pea võtmeid kaasas kandma ja saan oma kodu kaugelt jälgida: kui midagi juhtub, saan sellest otsekohe teada.”

Targa maja korterilahenduse hinnad algavad 1500 eurost (u 23 000 krooni), 4000 euro (63 000 krooni) eest saab juba väga korraliku täislahenduse.

Sobib igasse majja

Targa maja lahendusel on mitu perspektiivikat tunnust: ta on innovatiivne, säästab energiat, on avatud arendustele ja sobib igasugustesse hoonetesse. 2009. aasta alguseks oli Yoga OÜ-l valmis esimene tervikliku lahenduse näidis, nüüd oli vaja veel teha toode selliseks, et seda saaks hakata müüma. Selleks taotlesid mehed EAS-i kaudu tootarenduseks üle 5 miljoni krooni teadus- ja arendustegevuse toetust.

“Kuigi projekt lõppes 2010. aasta mais, saime suurema osa rahast kätte alles sügisel,” märgib Priit. “EAS-i kaudu raha taotledes peab olema alguses see summa endal olemas.”

Sihiks Araabia, Aasia ja USA

Targa maja algversioon – ühtselt juhitavad läbipääsud, valgustus, kliima- ja turvasüsteemid – paigaldati mullu suvel firma võtmekliendile Tammsaare Ärikeskusesse. Suuremate plaanide kohta ütleb Vimberg, et lisaks kodusele Euroopale on 16 töötajaga ettevõtte kavas pääseda ka USA, Araabia Ühendemiraatide ja India turule. Müügitööks saadi Euroopa Regionaalarengu Fondilt poolteist miljonit krooni eksporditurunduse toetust.

“Oleme valmistanud ette müügimaterjalid, koostanud veebileheküljed ja külasthanud sihtriike, et suhelda võimalike klientidega. Avatud on mitu väliskontorit, kus on üleval targa maja näidis. Oktoobri lõpus osalesime Lähis-Ida suurimal tehnoloogiamessil,” kirjeldab Vimberg müügitööd.

250ruutmeetrise targa maja võimalusi demonstreerib maja külaline Viljar Kaarde: “See on tõeline tulevikumaja, mis võimaldab nii olulist energiasäästu kui ka täielikku mugavust. Teleri kaudu tuuakse kogu hoone juhtimine mugavalt diivani äärde.”

“Valides Yoga kui intelligentse hoonehaldussüsteemi nii suurele objektile nagu seda on Tammsaare Ärikeskus, saame pakkuda madalaimate kõrvalkuludega kontoripindu terves Tallinnas.”

Priit Uustulnd,
Kaamos Kinnisvara OÜ

Projekti nimi: Yoga Intelligent Building ehk “Tark maja”
Toetussumma: 5 328 310 krooni (teadus- ja arendustegevuseks) ja 1 510 000 krooni (eksporditurunduseks)
Projekti toetas Euroopa Regionaalarengu Fond Rakendusüksus:
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (www.eas.ee)

Vundament tuleviku internetile

Veel kümne aasta eest ei osanud me mõeldagi, et interneti teel võiks osta bussipiletit või käia arvuti tagant lahkumata valimas. Täna on see kõik reaalsus ning võime ainult ette kujutada, mida kõike veel tulevikus internetis teha saab.

Tekst: Victoria Parmas, Glen Pilvre

Fotod: ELASA arhiiv

Uued lahendused ja teenused nõuavad aga järjest kiiremat internetiühendust ning just sellepärast alustati Eestis ülikiire internetivõrgustiku ehitamist. Selle projekti nimi on EstWin.

“EstWin on justkui vundamenti ladumine tuleviku internetile, mille abil saab ülikiire internetiühenduse luua kõikjal Eestis,” ütleb Aivo Lepp, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi riigi infosüsteemide osakonnast. “Kuigi arvutist uudiste lugemine ja e-kirjade saatmine on tänagi valdavalt igas metsatukas võimalik, jääb tulevikulahendusi arvestades praegune internetikiirus maapiirkondades aeglaseks.”

Pilk tulevikku

Juba täna võib kiire interneti olemasolul suhelda arvutiekraani kaudu näost-näkku inimesega, kes asub füüsiliselt tuhandete kilomeetrite kaugusel.

“Kui lapsel ei ole võimalik kooli minna, saab ta õppetööst osa interneti teel. Piisab arvuti sisselülitamisest ning kõik klassiruumis toimuv on talle kuuldav ja nähtav. Veel enamgi – õpetaja saab kodus istuvat last ka vastama paluda. Videokonverentsi abil saavad õpilased kuulata nii naabermaakonna kui kas või Oxfordi majandusteadlaste loenguid,” visandab Lepp tulevikunägemust.

Kiire internet loob uusi võimalusi ka tööl käijatele. Näiteks enamik Šotimaa Välis-Hebriidide saarestiku elanikest töötab hoopis USA, India ja teiste maade ettevõtete heaks, lahkumata selleks oma kodusaairelt. Kõik dokumendid on kätte saadavad interneti kaudu ning koosolekuid saab pidada videoühenduse abil. Ka meie maatalus elaval inimesel on võimalik hoovis võrkkiigel istudes töötada näiteks nii Rootsi, Inglismaa või miks mitte ka Hiina ettevõtte heaks. Selleks on vaja ainult kiiret interneti. Lepa sõ-

Lairibavõrgu ehitamist alustati tänavu 23. augustil Järvamaal Amblas ning veel selle aasta sees saavad maasse esimesed 400 km kaablit. Avameetrid paigaldab minister Juhan Parts.

nul saavad kiirest internetiühendusest kasu lõigata ka talupidajad, kel on läbi veebikaamera võimalik rahulikult silma peal hoida oma piimakarjal.

Interneti teel arsti juurde

Uusi tehnoloogilisi lahendusi arvestades võiks tulevikus kõrge palaviku korral kodus olles perearstiga nõu pidada läbi televiisoriekraani. Lülitate teleri sisse, istute kuuma teetassiga diivanile ning räägite perearstile näost-näkku oma mure ära. Isegi opereerida on võimalik kaugjuhtimise teel. Interneti teel juhitavad seadmed toimetavad patsiendiga täpselt nii, nagu arst tuhandete kilomeetrite kauguselt käsklusi jagab.

“Ei saa kindlalt väita, et kõik need lahendused sellisel kujul ka tulevad, kuid neid ja veel paljusid teisi võimalusi saab hakata igapäevaselt kasutama ainult siis, kui kiire internet on kättesaadav kõikjal Eestis,” nendib Lepp ja lisab:

Projekti nimi: EstWin – Lairibavõrgustiku viimane maapiirkondadesse kiire internetiühenduse loomiseks (1 etapp)
Toetussumma: 355 000 000 krooni
Projekti toetavad Euroopa Regionaalarengu Fond ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond
Projekti algataja: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (www.mkm.ee)

“Uued e-teenused tähendavad vähem transpordikuluseid, keskkonna säästmist ja ajakulu.”

EstWin

EstWini projekti viib ellu Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus ELASA. Sihtasutuse juhi Olav Harjo sõnul ehitatakse EstWini käigus euroraha toel välja mikrorudest ja valguskaablitest koosnev võrgustik, mis rahuldab meie kõikide vajadusi kindlasti ka veel mitmekümne aasta pärast. „Projekti esimeses etapis paigaldatakse euroraha toel 2000 km valguskaableid. Aastaks 2015 peaks valguskaablivõrk ulatuma 6000 km-ni, millele luuakse üle 1400 võrguühenduskoha. Ettevõtmine läheb kokku maksma 1,5 miljardit krooni,“ lisas Harjo.

ŠVEITSI RONGID STADLER FLIRT

Eestisse ostetavate rongide nimi on Stadler FLIRT (Fast Light Innovative Regional Train ehk kiire kerge innovaatiline kohalik rong). Šveitsi firma Stadler arendas uut tüüpi rongid välja 2004. aastal ning need osutusid sedavõrd headeks, et on juba lisaks Šveitsile ostetud ka Saksamaale, Ungarisse, Itaaliasse, Norrassa, Soome, Poolasse ja Alžeeriasse. Rongide maksimaalne kiirus on 160 km tunnis. Meil nad niisugust kiirust arendada ei saa, kuid Aegviidu suunal võib rongide eluea perspektiivis sellist kiirust siiski ette näha. Vagunite arvust sõltumata moodustub neist ühtne rong, mida on mugav algusest lõpuni läbida ilma tülikate uste ja vahekorridorideta.

Rongisõit lähleb moodi

Eesti reisijateveos on 2013. aasta revolutsiooniline. Kui bussid on läinud mugavamaks aegamisi, siis Elektriraudtee ostab 18 uut rongi korraga ja vahetab välja kõik vanad.

Tekst: Einar Ellermaa

Fotod: Tootjafirma

See on suurepärase näide eurotoetuste edukast kasutamisest, kuna 85% elektrirongide maksumusest finantseerib Euroopa Ühtekuuluvusfond. Rongidele kuluvast ligi 1,25 miljardist kroonist moodustab eurotoetus rohkem kui miljard Eesti krooni.

Elektriraudtee ostab kuus neljavagunilist ja kaksteist kolmevagunilist elektrirongi, mis hakkavad sõitma Tallinnast Balti jaamast Aegviiduni ning Keila kaudu Paldiskisse ja Kloogaranda või Riisipereni.

Uued rongid tõstavad reisijate mugavuse parimalle euroopalikule tasemele, sest rongides on olemas konditsioneerid, liikumispuudega inimestele sobiv sissepääs ning kogu rongi kattev WiFi ühendus. Võib isegi öelda, et Eesti rongipark muutub Euroopa moodsaimaks, sest eranditult kõik vanad 1970.-80. aastatest pärit elektrirongid vahetatakse välja.

Rongide ostmiseks korraldas Elektriraudtee riigihanke, kuhu laekus kaks

pakkumist: Šveitsi ettevõttelt Stadler Bussnang AG ja Hispaania firmalt Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles S.A.

Uute rongide valikul võrreldi 15 kriteeriumi, sealhulgas nende turvalisust, mürataset, kiirendust ja salongi soojuspõlvast. Stadleri pakkumine osutus paremaks lisaks kvaliteedile ka hinna ja kasutuskulude poolest. Stadleri pakkumine osutus paremaks nii hinna kui kasutuskulude poolest.

Esimene uus rong jõuab Eestisse 2012. aasta lõpus. Testsõitudega alustavad kolm uut rongi Tallinn–Keila liinil ja seejärel ka teistel liinidel 2013. aasta alguses. Kõik 18 elektrirongi peavad Eestisse jõudma 2013. aasta lõpuks. Lisaks elektrirongidele tulevad samal aastal Eestis kasutusele ka uued diislrongid.

Selleks, et reisijatel oleks uusi rongi aga võimalikult mugav kasutada, on juba täna alustatud ka ooteplatvormide rekonstrueerimisega, mille tulemusel ehitatakse praeguste 1,1 m kõrguste ooteplatvormide asemele mugavamad ja ohutumad ning senistest täpselt poole madalamad platvormid.

Projekti nimi: Uued elektrirongid
Toetussumma: 1 057 000 krooni
Projekti toetas Ühtekuuluvusfond
Rakendusüksus: Tehnilise Järelevalve Amet (www.tja.ee)

Miiko Peris

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi transpordi investeringute talituse juhataja

Usun, et uued rongid tõstavad oluliselt ühistranspordi populaarsust, mis loodetavasti aitab vähendada ummikuid autoliikluses. Uued rongid saab käima panna oluliselt tihedamini kui seni.

Eero Pärnmäe

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi asekanstler

Praegu sõitvad rongid konkureerivad oma kvaliteedilt ja kiiruselt bussidega, kuid meie eesmärk on pakkuda tulevikus isegi autodest mugavamad ning kiiremat liikumisvõimalust.

Projekti nimi:
Võlanõustamine Narvas
Toetussumma:
1 384 738 krooni
Projekti toetab Euroopa
Sotsiaalfond
Rakendusüksus:
Sihtasutus INNOVE
(www.innove.ee)

“Meie juurde tuleb abi otsima inimesi üle Ida-Virumaa,” ütleb Eduard Petai.

Võlast priiks

Ülemaailmse finantskriisi tagajärjed avalduvad juba mitme aasta kestel töökohtade arvu vähenemise ning kahanevate tulude ja kasvavate kuludena. Üks tööpuuduse all kõige raskemini kannatavaid piirkondi Eestis on Ida-Virumaa.

Tekst: Olga Pääsuke

Foto: Marko Mumm

Viimastel aastatel on paljudel inimestel tekkinud probleeme pangalaenude tagasimaksmisega, kommunaalteenuste eest esitatud arvet ja trahvide tasumisega. Suurt, kuid kahtlast populaarsust võitnud SMS-laenuid, mida on kerge võtta, ent raske tagastada, on saanud mitte ainult kiire raha, vaid ka kasvavate võlgade allikaks. Et aidata inimestel nende rahaprobleeme lahendada, algatas Narva linna Sotsiaalabi amet projekti „Võlanõustamine Narvas“. Alates 2010. aasta jaanuarist kuni 2011. aasta lõpuni pakuvad sotsiaalabi ameti konsultandid nõustamist nii töötutele, kel on tekkinud võlgnevused kui ka neile, kel on võlgnevuste tõttu oht kaotada töö.

Abi võlgnevuse korral

Projekti juhi Nadežda Dorofjeva sõnutsi on spetsialistide poole pöördunud juba rohkem kui 400 inimest – nende hulgas on töötuksjäänuid, pensionäre ja ka füüsilisest isikust ettevõtjaid. Projekti konsultandid aitavad inimestel koostada isiklikku eelarvet ja annavad nõu,

kuidas jaotada oma kulusid, et tasuda võlad. Paljud eesti keelt mitteoskajad satuvad mõnikord raskesse olukorda, kui on vaja aru saada mõnest ametlikust dokumentist. Konsultandid abistavad ka siin. Inimesele, kes on võtnud SMS-laenu, kuid ei ole suutnud seda tagasi maksta, annavad nad juhiseid, kuidas pidada edukamalt läbirääkimisi laenu andnud firmaga. Kui trahv jääb õigeks ajaks tasumata, avastavad inimesed tihti, et kohtutäitur on nende pangakonto arestinud – ja vahel mitte õiguspäraselt. Kui hädaline viivitamatult projekti konsultantide poole pöördub, suudetakse lahendada ka selline probleemne olukord.

Noored võlakonsultandid Jelena Vinokurova ja Eduard Petai tunnistavad, et inimesed suhtuvad neile määratud trahvidesse sageli üpris kergemeelselt. Tulemus on, et administratiivtrahv antakse sissenõudmiseks kohtutäituritele. „Vahel juhtub, et inimesed, kes ei ole kunagi taolises olukorras olnud, satuvad segadusse, ja me aitame neil kohtutäituriga vestelda,“ selgitab Jelena. „Samuti anname inimestele nõu, mida teha, kui pangakonto on arestitud, aitame aegumistähtaja ületanud trahve annulle-

“Aasta algusest on konsultandid abistanud juba rohkem kui 400 meie poole pöördunud inimest.”

Nadežda Dorofjeva,
projekti juht

rida. Trahvide, kommunaalteenuste ja eluasemelaenude tasumisega tekkinud võlgnevuste pärast pöördutaksegi meie poole kõige rohkem.“

Ohtlikud SMS-laenuid

Kuigi konsultatsioonid toimuvad Narvas, tullakse Eduard Petai teatel nende juurde abi otsima ka teistest Ida-Virumaa linnadest – Kiviõlist, Sillamäelt, Kohtla-Järvelt.

„Praegu tekitavad paljudele probleeme SMS-laenudega seotud võlgnevused, sest neil nõutavad protsendid kerkivad nagu saiatainas. Püüame laenu andnud firma esindajatega sõlmida meie klientide jaoks võimalikult soodsa laenu tagasimakse graafiku,“ ütleb Petai.

Võlanõustamise projekt kestab kuni 2011. aasta lõpuni. Mis saab edasi?

„Teeme selle projekti raames ka analüüsi – püüame välja selgitada, millised raskused ei lase inimestel oma võlgadega iseseisvalt toime tulla. Oleme loonud projekti raames võrgustiku, kuhu kuuluvad võlgade reguleerimise protsessiga seotud organisatsioonid – pangad, kreditorfirmad, kohalik omavalitsus, kohtutäiturid. Seega suudame tulevikus meilt nõu küsijaid tõhusamalt aidata,“ räägib Nadežda Dorofjeva.

Rakvere Ametikooli ajalooline peahoone valmis 1915. aastal. 1922-1932 tegutses selles majas Rakvere Õpetajate Seminar, seejärel kaitsevägi, pärast sõda taas õppeasutused ning 2008. aastast Rakvere Ametikool.

Projekti nimi:
Rakvere Ametikooli praktika-
baas ja ruumid täiendõppele
Toetussumma: 30 660 897
krooni
Projekti toetas Euroopa
Regionaalarengu Fond
Rakendusüksus: Sihtasutus
Innove (www.innove.ee)

Selle projekti käigus ehitati ligi 4500 m² praktika- ja täiendõppe ruume:

- 5 õpperuumi täiendõppe gruppidele suurusega 30 ja 15 õpilast
- metalli- ja puidutööruumid, igaüks 500 m²
- autoremondi töökoda u 400 m², keskkonnatehnika labor, ehitusvaldkonna labor
- restoran koos abiruumidega u 600 m²
- lisaks riietusruumid, pesemisruumid ja WC 100 inimesele

Eesti moodsaid ametikool

Kui otsid oskajat, siis sõida, helista või kirjuta Rakverre, Piiri tänav 8 – seal on Baltimaade üks moodsamaid ametikoole, kus ligi tuhat tööhimulist kätepaari saab meistrikoolitust enam kui tosinal erialal.

Tekst: Piret Mäeniit

Fotod: Rakvere Ametikool

Kooli erialade valik on lai: ehitaja või puusepp, lukksepp või keevitaja, autopaarandaja või arvuti kordaseadja, või hoo- pis pagar, kokk või kondiiter. Kõik nende erialade õppurid omandavad töösikusi ametikooli uhiuues õppe- ja praktika- baasis. Konkursi kooli pääsemiseks oli tänavu tihe – enimnõutud erialadel nagu autodiagnostika, maaturism, koka- ja arvutiala ning autodega seotud erialadel pürgis lausa neli soovijat kohale.

Rakvere Ametikool on suurim kutse- õppeasutus Lääne-Virumaal. Euroopa toetusraha abil on sellest saanud ka üks moodsamaid kutseõppeasutusi kogu riigis.

☝ Korralik praktikabaas on kutsekoolis A ja O. Praktikatunnid on kõige huvitavamad ka.

Marko Saar, õpilane

☝ Tore, kui noor inimene räägib varsti oma tööandjale midagi sellist, millest too pole kuulnudki.

Helle Põld, lapsevanem

Oktoobri algul avati kooli uus toitlus-, ehitus- ja tehnikaerialade õppebaas, mille sisustus ja tehnika pakub õpilastele igati kaasaegseid ametiõppimise võimalusi. Ametikooli uues hoones on metalli- ja puiduerialade praktikaruumid, autoremonditöökoda,

keskkonnatehnika labor ja ehituslabor ning tegutseb õpperestoran.

Uued töökojad on sisustatud ajakohaste seadmetega, mis võimaldavad valmistada tööks tänapäevase tehnoloogiaga ettevõtetes. Paljud seadmed on moodsamad kui nii mõneski ettevõttes.

Kooli ja laiemas plaanis kogu kutsehari- duse arengule mõeldes otsustati esmalt arendada välja just praktikabaas. "Et meie kooli 952 õpilast ja üle 900 täiskas- vanud täiendõppija aastas saaks teooria õppimisega samaaegselt harjutada töövõtteid," selgitab ametikooli direktor Hannes Mets enam kui 30miljonilise investeeringu eesmärgi. "Me võime olla väga uhked, sest meil on asju, mis on esimesed Eestis. Ja ruumid on sellised, kuhu õpilased tahavad tulla ja kus õpe- tajad tahavad õpetada."

E-õpe - paindlik haridus

"E-õpe peaks olema tänapäeval sama endastmõistetav õppimisvorm, nagu on meie jaoks igapäevane e-pangandus," leiab Tallinna Tehnikaülikooli infotehnoloogiateaduskonna vanemteadur Enn Õunapuu. Sama meelt on Eesti riigi ja Euroopa Liidu arenguprogrammide koostajad.

Tekst: Erik Aru

Foto: Tallinna Tehnikaülikool

E-lahenduste laiem kasutuselevõtmisega saab muuta õppimist paindlikumaks, põnevamaks ja ka kättesaadavamaks nii kõigile Eestis elavatele õpivõõrõpilastele kui ka välismaalastele. Seetõttu on riik Euroopa Sotsiaalfondi toel e-õppe arendamisele õla alla pannud. Selleks on käivitatud kaks programmi – programm BeSt e-õppe arendamiseks kõrgkoolides ja VANKeR selle õppevormi kasutamiseks kutsehariduses.

"Eesmärk on viia e-õppe tavapäraseks ja igapäevaseks osaks meie õppeprotsessist," ütleb e-õppe arenduskeskuse juhataja Ene Koitla. Temaga ühineb Õunapuu: "Keegi ei räägi ju e-pangandusest, lihtsalt kõik on harjunud, et pangas saab suure osa asju veebi teel korda. Nii peaks see olema ka hariduses."

Loengud interaktiivseks

Siht, mis arendajatel silme ees terendab, on mõne kursuse viimine täielikult veebipõhiseks. Igas õppeasutuses on sääraseid üldaineid, mille õpetamine aja vältel sisuliselt ei muutu. Nii mõnigi õppejõud peab seetõttu aastast aastasse üha uutele ja uutele tudengitele sama juttu rääkima – needsamad loengud saaks hoopis videole salvestada ning õpilastele internetis kättesaadavaks muuta. Nii peaks tudeng ülikooli kohale tulema semestri jooksul vaid paaril korral, eksamite sooritamiseks.

Videoloeng saab toimuda ka interaktiivselt, nii et tudeng saab loengu ajal õppejõule küsimusi edastada.

"See annab võimaluse tudengitega rohkem sisulist tööd teha," räägib Õunapuu, kelle sõnul õpet siiski vaid veebipõhiseks muuta ei saa. "Vahe

Meie eesmärk on viia e-õppe tavapäraseks ja igapäevaseks osaks meie õppeprotsessist.

Ene Koitla, e-õppe
Arenduskeskuse
juhataja

Info programmide kohta

BeSt: <http://portaal.e-uni.ee/best>

VANKeR: <http://portaal.e-uni.ee/vanker>

kontakt üliõpilastega peab jääma, ka tahvli ees käimine."

Litsentsid ja tasuta õppematerjalid

Üks e-õppe arenduskeskusel käsil olevatest projektidest on Creative Commons'i litsentside (www.creativecommons.ee) tõlkimine eesti keelde ja juriidiline kohandamine Eesti seadusandlusega.

Creative Commons on San Franciscos paiknev mittetulundusühing, mille eesmärk on laiendada loometööde hulka, mida inimesed saaks oma õpinguis kasutada ja teistega jagada. Selleks koostab Creative Commons selliseid autoriõiguste litsentse, mille alusel tööde autorid ise lubavad oma loomingut tasuta kasutada.

Teise projektina valmib avatud tasuta õppematerjalikogu – repositoorium www.e-õpe.ee/repositoorium –, mis säilitab lisaks elektroonilistele failidele

Programmi nimi:
E-õppe arendamine kutsehariduses
Toetussumma: 34 279 800 krooni
Programmi nimi: Best
Toetussumma: 112 146 749 krooni
Programme toetab
Euroopa Sotsiaalfond
Rakendusüksused:
Sihtasutus Archimedes
(www.archimedes.ee) ja
Sihtasutus INNOVE
(www.innove.ee)

ka nende metaandmed, mis kirjeldavad faili sisu – nii saab faile täpsemalt otsida, samuti saab autor anda täpsemaid juhiseid nende kasutamiseks.

Õppimine paindlikumaks

"Õppimine võiks olla igas mõttes paindlikum nii kutsekoolis kui kõrgkoolis. E-õpe annab selleks palju uusi võimalusi," sõnas Koitla. "E-lahenduste abil saaks siinsed kõrgkoolid ka rohkem välistudengeid kaasata."

KARJÄÄRIINFO SPETSIALISTI SOOVITUSED TÖÖTSIJALE

- Ametikohtade kandideerides tuleb koostada eraldi kaaskiri lähtuvalt konkreetsest tööst. CV võib olla üks ja sama.
- Tööandja tõstab kandideerijate dokumentide hulgast kõigepealt kõrvale ebakorrektsed, kirjavigadega ja mittemidagiütlevad CV-d. Ole täpne!
- On hea, kui saad CV-sse panna kirja paar konkreetset soovijat näiteks oma endisest töökohast, aga neilt tuleb kindlasti nõusolek küsida.
- Kui kirjutad kaaskirja, hoia enda ees kuulutus, mille alusel kandideerid. Enne tööintervjuud loe kuulutus uuesti läbi.
- Vaata internetist järele, kas seal ei ole sinust pilte ja infot, mis näitavad sind halvas valguses. Sageli valitakse inimest selle järgi, kas ta sobib kollektiivi.
- Sinu e-posti aadress ei tohiks olla liiga kelmikas, eriti kui kandideerid ametikohtadele, kus on ka alluvaid.
- Palganumbrit ei sobi kandideerimiskirjas ja ka intervjuu alustuseks ise küsida. Uuri eelnevalt välja, milline on selles piirkonnas sama töö eest makstav tasu. Sellest lähtudes kujunda oma palgasoov.

Töötuba tööotsijatele

Töötukassa maakondlike osakondade juures tegutsevad juba ligi aasta karjääriinfotoad töötutele, kes konsultantide hinnangul vajavad nõu ja abi CV koostamisel ja aktiivsemal töötuslingul.

Tekst: Anneli Ammas

Foto: Marko Mumm

Päikeselise Pärnu karjääriinfo töötoas istub nõustaja ees poolkaares neli keskealist naist ja meest ning üks noormees. Meeleolu on rahulik ja isegi kerge. Töötoa juhendaja Terje Jürivate ütleb, et selles toas ongi meeleolu enamasti lootusrikas, sest siin püüab igaüks positiivne olla. Vahel läheb siiski kurvaks ka.

“Kas olete vahepeal jõudnud internetis töökuulutusi vaadata?” küsib Terje Jürivate, kes kümnekond aastat tagasi, peale pikka kodust lastekasvatamist oli ise tööotsija. Nüüd annab ta juba aastaid nõu, kuidas end nii veenvalt esitleda, et tööandja näeks: kedagi paremat vabale töökohale ei leidugi.

Internetis surfamise kohta ütleb üks meestest, eluaegne ehitaja, et ta eelmisel päeval käis internetis, kuid ei leidnud midagi – nagu interneti töökuulutuste

puhul kipubki olema. Hea tööotsija on aga niisugune, kes kasutab kõiki võimalusi tööd leida, on iga päev aktiivne.

“Minuga juhtus esimest korda selline apsakas, et jäin tööta, kui firma pankrotti läks. Ah, mis apsakas, väga hea on veidi puhata, metsas jalutamas käia ning veidi järele mõelda,” räägib ehitaja elavalt ja särasilmil. Ta on olnud tööta kuu aega. Et juba kooliajal meeldis talle kirjandeid kirjutada, siis CV ning tööotsija kaaskirjaga ta enda sõnul juba hätta ei jää. Kaks ja pool tundi töötoas kuulamist-rääkimist annab talle julgust oma töösoovi kaaskirja lisada veidi mõõdukalt enesekiitust.

Põhjendatud enesekiitus

“Kui teie ei ütle, et saate pakutava tööga hästi toime, kes siis seda veel saab öelda?!” julgustab Terje kõiki kuulajaid. Naised kõhklevad: kas ikka sobib ennast kiita? Juhendaja kinnitab, et liigse ja ülepakutud enesekiituse tunneb

tööandja kergesti ära. “Võite ju kirjutada või vestlusel nimetada, mida teie varasemad kolleegid on teie oskuste kohta öelnud,” toob Terje näite.

Suhtlemisalt ehitaja kõrval istub teine töötute ehitaja, kes on hoopis kidakeelses ja märgatavalt murelikum. Tema on olnud kaks kuud töötute ja imestab üha, kuidas sai nii juhtuda, et just tema, kogenud ehitaja töötuteks jäi.

Juhendaja toonitab, et tööotsija peaks vestlusel hoiduma ühesõnalistest vastustest. “Kui küsitakse, kas oskate inglise keelt, ärge vastake lihtsalt “ei,” vaid lisage: „aga vene keelt oskan”. Kergemini leiavad tööd need, kellel lisaks üldehitaja kogemustele on mõni ekstraoskus, mis tööturul puudub.”

Karjääriinfo spetsialisti sõnul on just töötute jaoks paras enesetäienduseks. Üks naistest, kes on korduvalt töötute leiba maitsnud ning vaid suvel tööd leidnud, loetleb, milliseid kursusi ta on läbinud. Oma elus erinevaid töid teinud naine tunnistab: „Tean, mis suunas liikuda, millist tööd tahaksin teha. Lihtsalt majanduslikult raskel ajal võtab selleni jõudmine palju aega.”

Pärnu töötukassa karjääriinfo spetsialist Terje Jürivete: "Minu missioon on inimesi julgustada."

Mõtlemapanev tõdemus
Pärnu töötsingu töötoast:

💧💧 **Pikaajalise töötu paks nahk kulub lõpuks õhukeseks.**

Aidata töötul leida endale uus amet on üks karjäärinõustajate ülesanne. "Raskem on nendega, kelle enesehinnang ei ole tegelike oskuste ja võimetega kooskõlas," nendib nõustaja.

Nähtavad ja nähtamatud pakkumised

Ükshaaval võetakse üheskoos läbi võimalused, kust ja kuidas tööd otsida.

"Üks naine tuli siia CVd kirjutama, aga teel märkas bussiaknast just sellist töökuulutust, mida ta oodanud oli," toob juhendaja näite õnnelikust juhusest, mida tuleb kogu aeg otsida, samas toonitab ta, et kindlasti on vajalik ka plaanipärane töötsimine, loota ei saa ainult juhustele.

Terje räägib töötutele nähtavatest ja nähtamatutest tööpakkumistest: "Oluline on, kuidas leida üles need nähtamatud ehk sõprade-tuttavate kaudu liikuvad vabad töökohad. Ja oma tutvavatega rääkides ärge öelge lihtsalt, et kui midagi kuuled, anna teada, vaid nimetage konkreetseid töid, mida te teha sooviksite."

Väljamarsist sisse marsini

Töötoas jõuab kätte hetk, mil igaüks üritab oma CVd kirjutada. Osavõtmatult istunud noormees hakkab paberile midagi kribama alles siis, kui juhendaja isiklikult tal seda teha palub. Tund aega vastu pidanud, tõuseb noormees otsustavalt püsti, jätab infomaterjalid ja pooliku CV toolile ning lahkub.

Teised jätkavad üsna elavat vestlust-arutelu. "Internetist võid ju ise ka kõiki neid asju lugeda ning õpetlikke filme vaadata – aga seal ei seletata kõike nii, nagu siin," ütleb jutukas ehitaja töötoa lõpul.

"Ja suhtlemine on oluline," lisab seesama mees, meenutades oma tööd aknapaigaldajana, mille käigus tuli inimestega hästi palju suhelda. Terje noogutab ja soovib suhtlemisioskuse kandideerimise kaaskirjas ära märkida ning tööintervjuul varasemast kogemusest rääkida.

Töötoas saab töötü osaleda vaid ühe korra. Ent Töötukassa pakub lisaks karjäärilast grupinõustamist, kus käiakse koos korduvalt ja tegeldakse sügavamalt eneseanalüüsiga, igaühe isiksusega.

Programmi „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007–2013“ raames toetatakse töötukassa karjääriinfo-tubade loomist ja tegevust kokku 7 200 000 krooniga, sh 2011. aastal 3 400 000 krooniga. Karjääriinfoaad on tänaseks avatud 12 maakonnas.

Euroopa Sotsiaalfondist rahastatud karjääri-infotubades saavad töötud näiteks:

- kasutada arvutit,
- koostada CV-d,
- otsida tööpakkumisi,
- saata kandideerimistaotlusi

Kadri Korjas
Töötukassa peaspetsialist

Töötukassa maakondlike osakondade juures tegutsevad juba ligi aasta töötsingu töötoad. Neid viivad läbi 13 karjääriinfo spetsialisti. Kokku on töötubades osalenud sellel aastal 5135 inimest, sh Pärnumaal 447.

Pankrot hüüab tulles

Aastail 2000–2009 muutus püsivalt maksejõuetuks umbes 5000 ettevõtet. Kas kõigil neil pankrottidel on ka ühiseid põhjusi? Viimasel aastakümnel pankrotistunud ettevõtete ühisjoonteks on juhtimisvead ning pikaajaline kahjumlik tegutsemine, selgus värskest Euroopa Sotsiaalfondi rahastatud uuringust.

Tekst: Anu Jõesaar

Fotod: Lauri Kulpsoo

Äsja valminud uurimustöös analüüsid juristid ja majandusteadlased Eesti ettevõtete ebaõnnestumise põhjusi, vaadates vanad kohtulahendid ja Äriregistrile esitatud majandusaasta aruanded uuesti kõrvutavalt läbi.

Ligi pool vaadeldud ettevõtetest lõpetas tegevuse pankroti väljakulutamise (Pankrotiseaduse § 31), pooled aga pankrotiavalduse menetluse raugemisega (Pankrotiseaduse § 29), mis lihtsustatult tähendab, et firmal ei ole enam niigi palju varasid, et saaks pankrotimenetlust läbi viia. Seejuures oli iga aastaga rohkem just pankrotimenetluse alguseks täiesti varatuks muutunud ettevõtteid.

Häirekellad helisesid

Uuringu ühe läbiviija, majandusteadlase Oliver Lukasoni sõnul oli ebaõnnestumise põhjusi palju ning enamasti oli pankroti taga mitme põhjuse koosmõju. "Kohtulahendites esile toodud põhjustest suuremat osa oleks oskusliku juhtimise korral saanud aegsasti ette näha. Näiteks sagedasti mainitud tarbijate harjumuste muutused ja konkurentsi tihenemine ei toimu üleöö," ütleb Lukason. "Juhatuse liikmed on pankrotiavalduse esitamisega alailma hilinenud, põhjustades sellega kreditoridele täiendavaid kahjusid. Kohtulahenditest ilmneb, et tihti puuduvad ka raamatupidamisdokumendid ning pankrotile eelnevad kuriteotunnustega teod, näiteks vara omastamine."

Häirekellad on ettevõtetes kõvasti kõlisenud juba mitu aastat enne pankrotis-

tumist. Uuringust selgub, et keskmiselt kahes ettevõttes kolmest ei vastanud firma netovarad pankrotile eelnenud aastal Äriseadustikus toodud nõuetele – varasid oli tihti vähem kui kohustusi. Selline olukord oli tavaliselt tekkinud juba aastaid enne pankrotti ning aja jooksul üha süvenenud.

Oliver Lukason: "Kuigi netovarade mittevastavus nõuetele ei tähenda kohe maksejõuetust, tuleks pikemaajalise mittevastavuse korral kindlasti kaasata täiendavat omakapitali ning mõelda ettevõtte tegevuse ümberkorraldamisele. Kindlasti ei ole lahenduseks lootmine, et olukord paraneb iseenesest."

Teadmisi jäi väheks

On iseloomulik, et ettevõtte müügitulud enne pankrotistumist langesid, kulud aga kasvasid. Küllaltki palju leidis ettevõtteid, mis olid lühemat või pikemat aega tegutsenud üldse ilma müügituluta. Samuti ühendab paljusid maksejõuetuid ettevõtteid "halb harjumus" mitte esitada Äriregistrile majandusaasta aruannet.

"Keskmise pankrotistunud ettevõtte Eestis on väikefirma, enamasti 40 000-kroonise osakapitaliga osatühing. Paljudel juhtudel pole omanike ettevõttesse kaasatud kapital olnud piisav. Ka kohtulahendites on tihti ära märgitud omakapitali vähesust ning täiendavate rahastamisvõimaluste puudumist. Mõlemad põhjused viitavad sellele, et äriplaani rahastamine ei ole olnud korralikult läbi mõeldud," ütleb Lukason. Samuti on kohtulahendites korduvalt juttu puudulikkusest äriplaneerimisest või ettevõtlusalaste teadmiste puudumisest.

Projekti nimi: Maksejõuetuse põhjuste analüüs
Toetussumma: 224 910 krooni
Projekti toetas Euroopa Sotsiaalfond
Rakendusüksus: Räägikantselei
(www.avalikteenistus.ee)

Majandusteadlane Oliver Lukason: "Kõige sagedamini jätab investori tühjade taskutega 40 000 kroonise osakapitaliga väikeettevõtte."

Uuringu peamine eesmärk oli leida ühiseid tunnuseid, mis iseloomustavad Eesti pankrotistuva äriühingu majandusnäitajaid. Kui selline tunnustemuster on teada, siis on meil edaspidi maksejõuetuse ennetamist puudutavaid õigusakte luues tugevamad ja teaduspõhised alused. Samas on seda infot vaja ka ettevõtjatele, et kriitilistele näitajatele õigel ajal tähelepanu pöörata.

Indrek Niklus,
Justiitsministeeriumi
eraõiguse talituse juhataja

Ahjuküttega kortermajast kosmosesse

“Mul ei ole siin lemmiknurgakest,” tunnistab Ardu kooli direktori asetäitja alushariduse alal Tiina Suvi lasteaia ringkäiku tehes. “Olen kõige üle lihtsalt nii õnnelik.”

Tekst: Krista Dudarenko-Link

Fotod: Priit Grepp

Mullune sügis jäi Ardu küla ajalukku kui ühe aastakümneid kestnud unistuse täitumine – puuküttega korterelamus tegutsenud lasteaed kolis viimaks oma majja. Lastehoiuprobleemi ajutiselt lahendama pidanud kitsukesed ruumid olid olnud mudilastele teiseks koduks tervelt 40 aastat.

Sajandi sündmuse nimel

“Kui ma üheksa suve tagasi Ardu lasteaeda tööle asusin, nutsin oma esimese nutu juba põngerjate riietusruumis – ahjuküttega korterelamu pimedas ja külmas keldris tumedate rõivakappide vahel,” meenutab Tiina. “Olin tulnud Väätša, endise 9. Mai kolhoosi uhkest lasteaiaist. Seal oli bassein ja seintel freskod... Tõsi, kui suvepuhkuselt naasisid lapsed ja kolleegid, avanes hoopis uus pilt: nelja korterit enda alla võttev lasteaed, mis näis armas ja kodune.”

Esimese hooga organiseeris tegus juhataja majale uued aknad ja välisüksed. Seejärel asuti Kõue toonase vallavanema Andres Õisiga arutama, kas tasuks korterid ära osta ja renoveerida või alustada päris uue lasteaia projektiga. Ehkki varasemate aastakümnete ehitusplaanid olid luhtunud, ei heitnud juhataja ja vallavanem meelt.

“Ei olnud kohta, kust Andres poleks läbi käinud,” iseloomustab Tiina avara mõtlemise ja suure teotahetega vallavanemat. “Midagi utopistlikumat kui ehitusprojekti kokkuseadmine ei ole ma eales teinud,” jätkab naine. “Kui teised 2007. aasta jõulude ajal pidulauda istusid, otsisime meie Andresega kaudseid hindu... Minu lasteaed peab ju olema eelkõige praktiline koht – au arhitekt Tiit Tomistele, kes lasteaedniku soove kuulas! Värvika

☑ Kohati jätab lasteaed kosmilise mulje – suured betoonrõngad sissekäigu juures, ruudukujuline põhiplaan ning kolmnurksed aknad.

Tiina Suvi, juhataja

sisekujunduse tegi Teele Nöps – ja tulemuseks on mõlemaid pooli rahuldavad värvilahendused. Ehituskonkursi võitis Paide MEK ja ehitas tõeliselt hästi. Viimase lihvi uuele majale andsid oma töötajad, kes tegid seda ka nädalavahetustel kella vaatamata.”

Ardu küla jaoks oli tegu sajandi sündmusega – sedalaadi lasteaedu on Eestis vaid üks. Sein- ja laevärvid, nagu ka põrandad on maksimaalselt allergiavabad. Erilist lisavad nõudepesumasinate rühmade kööginurkades, eraldi tualetid tüdrukutele ja poistele (kelle kempsu ilmestavad koguni pisikesed pissuaarid!), spetsiaalsed kuivatusriiulid laste tööde jaoks, kogu põrandapinda kattev põrandaküte, ja mõistagi eurokööki ühes kartulikooremisemasina, külmkapiruumi, koka riietus- ja duširuumi ning juurviljade puhastamise toaga.

Ringid, ruudud ja riskülikud

Väsitavat värvikirevust aitavad vältida kindlalt valitud napid toonid: söimeühma roheline, 3–5-aastaste kollane ning kooliminejate helesinine. Täpiksile on roosakaslilla ujalaruum. Lasteaia akendest avaneb miljonivaade Paunküla veehoidlale. Lähedal on matkarajad, kus lastega lühirännakuid ette võtta. Talvel käiakse metsast kuuske toomas, linde ja loomi toitmas ning päkapikkude jälgi otsimas, kevadel puid istutamas.

“Kui nii väikeses kohas nagu Ardu ei oleks lasteaeda ja kooli, siis seda küla ei eksisteerikski,” leiab Tiina.

Projekti nimi: Ardu Kooli lasteaia-
maja ehitamine ja sisustamine
ning mängu- ja spordiväljaku
ehitus
Toetussumma: 23 188 426 krooni
Projekti toetas Euroopa
Regionaalarengu Fond
Rakendusasutus ja
rakendusüksus: Siseministeerium
(www.siseministeerium.ee) ja
Ettevõtluse Arendamise
Sihtasutus (www.eas.ee)

- Eesti rannikule rajatakse 8 uut seirejaama ja olemasolevates vahetatakse välja aegunud tehnika. Vaatlusjaamade andmed on EMHI kodulehel www.emhi.ee kõigile kättesaadavad.
- Andmeid hakatakse koguma ka väikesaartelt, näiteks Osmussaarelt ja Vaindloolt.
- Uuendatakse meteoroloogia- ja hüdromeetriavõrku; püstitatakse 11 kaasaegset pilvekõrgusmõõtjat, 18 sademetemõõtjat, 5 lumekõrgusmõõtjat, 3 UV kiirguse mõõturit, 3 päikesepaiste kestvuse mõõturit, Peipsi akvatooriumivaatlusteks vee värvuse spektromeeter ja elektrontermomeeter
- 36 sooveetaseme diverit.
- Ehitatakse välja Euroopas unikaalne soohüdroloogiline seirevõrk.
- Moderniseeritakse Peipsi akvatooriumivaatluste seadmed.

Projekti nimi: Hüdromeetrilise, meteoroloogilise ja rannikumere seirevõrgu moderniseerimine keskkonnaseire võimekuse tõhustamiseks
 Toetussumma:
 26 000 000 krooni
 Projekti toetas Euroopa Regionaalarengu Fond
 Rakendusüksus:
 Keskkonnainvesteeringute Keskus (www.kik.ee)

Mere tujud kontrolli alla

Me kõik mäletame 2005. aasta jaanuaritormi, mille põhjustatud ulatuslikud üleujutused paljud inimesed veevangi jätsid. Selliseid kriisilukordi aitavad ennetada rannikuseirejaamad – mida varem õnnestest teada saadakse, seda väiksemad on kahjud.

Tekst: Ylle Rajasaar
 Foto: Marko Usler

Euroopa Regionaalarengu Fondist saadud 26 miljoni krooni toel paigaldab Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut (EMHI) meie rannikule 8 uut seirejaama ja vahetab olemasolevates välja aegunud tehnika.

Kuidas uuest tehnikast kasu saab?

“See projekt muudab meie ilmaennustamise kiiremaks ja täpsemaks,” ütleb Jaanika Lilienberg, projektikoordinaator Keskkonnainvesteeringute Keskuses.

“Kui Sõrve jaam peaks registreerima Liivi lahes veetaseme ohtliku tõusu, saab sellest aegsasti Pärnusse teate saata. EMHI-st liigub info kiirelt Päästeametile, kes omakorda teavitab kohalikke elanik-

ke,” kirjeldab EMHI hüdroloogiaosakonna juhataja Mari Sepp. Seni on rannikuseire – merevee taseme tõusu jälgimine – käinud mõõdulattide ja inimeste abil. Üks spetsialist mõõtis vee taset, kirjutas andmed üles, edastas need telefonitsi teisele, kes kontoris andmed arvutisse sisestas. Kaasaegsed seirejaamad saadavad info ise automaatselt iga tund arvutisüsteemi.

Jõgedele ja soode tervis

Eesti jõgedel on 51 hüdromeetriaama, mis lisaks vee vooluhulgale mõõdavad vee taset, temperatuuri, suvisel ajal taimkatet, talvel jääkatte paksust ning teavitavad ka suurveest.

“Selle aasta lõpul,” lubab Mari Sepp, “paigaldatakse Emajõe kaldapealsele veemõõdulati kujuline mast koos info-ablooga, mis näitab reaalajas teavet

Emajõe veetaseme, vee- ja õhutemperatuuri kohta.”

Euroraha toel on peale automatiseeritud hüdromeetriaamade nüüd ka kaasaaskantavad mõõtejaamad, mida saab jõe ääres kohvrast välja pakkida, võtta näidud ja edastada need automaatselt. Kogutud andmeid jälgivad nii Euroopa Statistikaameti töötajad kui teadlased. Inseneridki vajavad sildu ja muid rajatise projekteerimise asudes hüdroloogilist analüüsi.

Projekti käigus rajatav, Euroopas unikaalne soohüdroloogiline seirevõrk võimaldab koguda andmeid, mille analüüsimisel saab teada, milline tähtsus on märgaladel pinna- ja rannikuvee puhtuse tagamisel ning kuidas suudavad need alad siduda saasteaineid. Selgub ka looduslike soode osa kasvuhoonegaaside tekkes.

Kuidas mõõdetakse pilvi

EMHI seirejaamades mõõdetakse pilvede kõrgust kahe erineva ajastu aparaatidega. Vanemat tüüpi mõõteriist, mida nimetatakse IVOks (izmeritel võsotõ oblakov), kujutab endast mesitaru meenutatavat kasti, mis on ühenduses väiksema kastiga seirejaama siseruumis. Vaatleja juhib oma puldist IVO küljes oleva nupu kaudu pilve kõr-

gust mõõtvat kiirt. Näitude arvestuse aluseks on IVOI valgusimpulsi jõudmine pilve piirini ja tagasi. IVOdega toimub mõõtmine iga 3 tunni tagant.

Automaatjaamades on tselomeetrid, mis mõõdavad pilvekõrgust automaatselt 4 korda minutis ning edastavad info iga tunni tagant serverile. Seade saadab üles laserkiire, mis peegeldub pilvelt ta-

gasi. Pilvekihini ja tagasi jõudmise aja alusel arvutatakse pilvede kõrgus: kui on õhuke pilv, siis osa kiirt läheb sellest läbi ja osa peegeldub tagasi, edasiläinud kiir peegeldub tagasi järgmiselt kihilt jne. Kõrguse mõõtmisel saadud info põhjal määrab tselomeeter ka pilvede hulga.

Maja teine noorus

Me soovime elada mugavas, kindlustunnet pakkavas ja raha säästvas kodus. Kuid TTÜ teadlaste uurimuste kohaselt on suurem osa Eesti elamuid oma eluea piiri juba saavutanud või saavutamas. Kas on rohtu, mis aitab? On küll – hea näide on Tallinnas Kalamajas paiknev elamu Jahu 10.

Tekst: Tarmo Soorsk

Foto: Marko Mumm

Majal on palju vourusi – 1953. a ehitatud elamu paksud seinad kaitsevad hästi kurja ilma eest ning võivad püsida kaua, kõrgete lagedega tubades jätkub õhku ja valgust. Lisavõimalusi pakuvad suured keldriruumid, mis omal ajal ehitati pommivarjendeiks.

Aeg teeb aga oma töö ja nõnda jõudis see maja mõned aastad tagasi üpris kurba seis: seintelt ja sokliilt oli krohv pudenenud ning vihma- ja sulamisvesi nirises kivide vahelt keldrisse. Kelder ise oli külm kui hundilaut. Lagi oli soojustamata, mistõttu läks sealtkaudu kaotsi suur hulk kallist soojust. Fassaadi raudused kolksusid koledasti, maja tagakülje puituksed lasid pragude vahelt tuisulume läbi. Ventilatsioonilõõrid olid seda vaid nime poolest.

Kõige murettekitavam oli aga täielikult amortiseerunud küttesüsteem.

Soe kodu

Esimese korruse elanik meenutab: "Olen selles majas elanud hulk aastaid ja pidevalt on olnud probleeme, et kütmisest hoolimata ei läinud korter soojaks – põrandad olid külmad ja radiaatorid vaevalt leiged. Pärast küttesüsteemi renoveerimist on olukord hoopis teine ja nüüd võin minagi soojust toast rõõmu tunda."

Neljanda korruse elanik nendib omakorda: "Varem olime hädas sellega, et üks tuba oli meil iseäranis palav – vahel tuli lausa tekk radiaatorile peale panna, sest teisiti liigset sooja tagasi hoida ei saanud. Nüüd saame radiaatoreid meelepärasele temperatuurile reguleerida ja elamine on palju inimväärsem." Samuti on hea, et põõning ja küttestorud said

soojustatud. Nii jõuab tarbitav soojus korteritesse, mitte ei haihtu keldrisse. Ning kuna elanikud saavad oma korteris ise temperatuuri reguleerida, siis tarbitakse energiat kindlasti mõõdukamalt.

Haarati härjal sarvist

Kui viga näed laita, siis tule ja aita! Elanikud nägid ju selgelt, mis toimub nende koduga, aga kui ühesugusele otsusele peab jõudma vähemalt 40 inimest, siis ei kipu see sündima sõrmenipsuna. Asjade arutamiseks ja otsustamiseks kulus paar aastat. Olukorra muutis korteriühistu toonase esimehe Indrek Sinisaare sõnul keerulisemaks see, et majale oli juba üks laen võetud – selle eest tehti 2005. aastal korda katus, vahetati aknad ning pandi uus külmaveetorustik. Pole kerge võtta uut laenu, kui vana maksamata. Kui Tallinna Küte tõstis hindu, sai elanikel aga mõõt täis.

"Miks maksta arutult küttefirmale? Parem maksame pangalaenu ning säästame tänu tehtud töödele energiat," vahendab Indrek Sinisaar elanike seisukohta. Maja energiasäästu tase oli tol ajal energiakulude auditi kohaselt F ehk pea olematu. 2009. aasta mais pakkus KredEx ühistuile renoveerimistöödeks pikaajalist (20 a) fikseeritud intressiga laenu. "Teeme ära!" otsustati ühistu koosolekul üksmeelselt.

Jahu tn 10 jaoks sujus kõik lihtsalt. Pank ajas ise Kredexiga asjad kiiresti korda, ehitaja leiti hõlpsasti, 2009. a

Projekti nimi: Korterelementide renoveerimislaenu
Toetussumma:
1 843 154 krooni
Projekti toetas Euroopa
Regionaalarengu Fond
Rakendusüksus:
Sintasutus KredEx
(www.kredex.ee)

"Möödunud talv pani tehtu proovile – ja maja pidas katsele auga vastu. Majale tehtud auditi kohaselt peaks energiasääst olema nüüd 46 protsenti," ütleb ühistu juhatuse liige Liina Savolainen.

juulis alustati renoveerimistöid ja oktoobriks oldi asjaga mäel.

"SEB andis laenu tagasimakseperioodiga 15 aastat 325 059 krooni (intress 3,6% + 6 kuu euribor), KredExilt saime 20 aastaks 1 841 998 krooni (fikseeritud intress 4,5%), omafinantseering 134 008 krooni sai kogutud remondifondina ja sellest rahastasime eelmise laenu jäägi," täpsustab OÜ Jahu 10 tänane eestseisja Liina Savolainen.

Uus noorus

Renoveerimislaenu eest ehitati ümber küttesüsteem, remonditi trepikojad ja fassaad, puhastati ja renoveeriti ventilatsioonilõõrid, paigaldati uued keldri- ja välisüksed. Keldris isoleeriti torustik ja põõning soojustati.

"Oleme kõik tehtuga väga rahul," kinnitab ühistu juhatuse liige Liina Savolainen. "Kui varem maksid elanikud ühistu remondifondi 9 krooni ruutmeetri kohta ja selle eest tehti üksikuid hädapäraseid töid, siis nüüd on sama raha eest suured tööd tehtud, laenu kaetud ning inimestel energiasäästult suur võit."

Projekti nimi: BRISK, piirkondlik nafta- ja ohtlike ainete reostuse oht Läänemere piirkonnas
 Toetussumma: 39 900 000 krooni, sh ERFi toetus Eestile 1 450 000 krooni
 Projekti toetas Euroopa Regionaalarengu Fond Läänemere piirkonna programmist. Eestis koordineerib programmi elluviimist Siseministeerium (<http://eu.baltic.net>)

Tekst ja foto: Madli Vitismann

Kui peaks juhtuma suurõnnetus tankeriga, ei jätku ühelgi Läänemeremaal üksinda jõudu tekkinud reostust tõrjuda, seepärast on naaberriigid pikka aega koostööd teinud. Läänemere tervise eest peab ühishoolt Läänemere maade ühenduse Helsingi Komisjon Helcom. Et iga riigi võimalused paremini kokku lugeda ja puuduvaist lülidest teavet saada, selleks käivitas Helcom mullu projekti BRISK.

BRISK ehk B-risk on lühend projekti ingliskeelsest nimest, mis tähendab piirkondlikku nafta ja ohtlike ainetega reostuse ohtu Läänemeres.

Üheksa riigi koostöö

Projekti BRISK raames hinnatakse kogu Läänemerd ähvardavaid riske, tehakse kindlaks Läänemere maade reostustõrje võimekus ning püütakse

Ühishool mere pärast

Aastaga sõidab Soome lahes Eesti lähedalt mööda rohkem kui tuhat 80 000-tonnist tankerit üle saja miljoni tonni toornaftaga. Kui peaks juhtuma laevaõnnetus, siis kuidas suudetakse reostus likvideerida?

tugevdada hädaolukordi ära hoidvat tegevust merel ja maismaal.

Projekti maksumus on 3,5 miljonit eurot, millest 2,5 miljonit euroga (39,9 miljonit krooniga) finantseerib projekti Euroopa Regionaalarengu Fond. Projekti juhib tänavu 500. aastapäeva tähistanud Taani merevägi.

BRISK-is osalevad kõigi Läänemere maade reostustõrjega tegelevad asutused, Eestis on selleks Politsei- ja Piirivalveameti piirivalveosakonna mereoperatsioonide büroo mereturvalisuse talituse merereostustõrje teenistus. Selle teenistuse vanema Mart Käbini sõnul tellitakse prognoose ja uuringuid mereakadeemialt ja keskkonnainspektsioonilt.

BRISKi eelarve on jaotatud kõigi osalevate riikide vahel, Eesti saab sellest 1,45 miljonit krooni, mis on ette nähtud tööjõu- ja reisikulude katteks. Seni on kogutud ja esitatud projekti juhtivale

Taani mereväele Veeteede Ameti andmed laevaliikluse tiheduse kohta ja Keskkonnaministeeriumi andmed eriti tundlike alade kohta Eesti vastutusalas. Eestil on aastaid toimiv koostöölepe Soomega ja sõlmimise ootel leping Venemaaga.

Riskihinnang ja valmisolek

Projekti BRISK viiakse ellu veel aasta ning selle lõpuks on kõigil osalistel olemas kogu Läänemere riskihinnang, millele tuginedes tegevust kavandada. Et Eesti suudaks Helcomi nõudeid täita, valmib Euroopa Regionaalarengu Fondi abiga 2012. aasta suveks uus reostustõrjelaev. Läänemere maad toetab Euroopa Meresõiduohutuse Agentuur, mis rendib reostustõrjeks sobivaid laevu, nagu näiteks reostustõrjearustusega jäämurdja Kontio, mis suviti on stardivalmis Helsingis ja talvel Oulus. Odavaim reostustõrje on aga õnnetuse ärahoidmine.

Helcom korraldab igal aastal rahvusvahelise reostustõrjeõppuse Balex Delta. Soome reostustõrjelaev "Halli" on Eesti vetes toimunud õppusel lasknud tuulisest ilmast hoolimata välja skimmerid.

ELi Läänemere strateegia hõlmab 15 poliitika-valdkonda, millest 13.-15. valdkonna eesmärk on muuta Läänemere piirkond turvaliseks. Projekt **BRISK** aitab täita 14. valdkonna eesmärki - tugevdada hädaolukordi ärahoidvat tegevust merel ja maismaal.

Ülo Kikas,
Muuga Sadama
sadamakapten

Tankerite osakaal on kuni veerand kõigist Läänemeres liikuvatest laevadest. 2115 laevakülastuse hulgas oli Muuga sadamas möödunud aastal 541 tankerit, seega keskmiselt kaks tankerit päevas. Riikliku sadamakontrolli raames kontrollitakse neid iga kuue kuu tagant. Sadama akvatooriumis tekkida võiva reostuse koristamiseks on meil nii reostustõrjeplaan kui ka laevad ja seadmed.

Teadlased püüavad leida võimalusi minimeerida Soome lahe reostust tervikuna, otsides näiteks optimaalsemat laeva-teed. Seejuures on aga vaja mitte üksnes piiriülest, vaid ka valdkonnaülest koostööd.

Tarmo Soomere
Akadeemik

Maakondlik arenduskeskus aitab projekte koostada ning vastab struktuuritoetust puudutavatele küsimustele. Rahataotlust kavandades ongi kõige parem küsida esmast nõu maakondlikust arenduskeskusest, mis nõustab nii alustavaid kui ka tegutsevaid ettevõtteid, mittetulundusühinguid ja sihtasutusi ning ka kohalikke omavalitsusi. Maakondlik arenduskeskus aitab ühtlasi tuua investeringuid maakonda ning selle kaudu luua uusi töökohti ja tösta elukvaliteeti.

Valdkond

ETTEVÕTLUS	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) Tel 627 9700 info@eas.ee www.eas.ee	Krediidi ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutus KredEx Tel 667 4100 kredex@kredex.ee www.kredex.ee		
TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS	Sihtasutus Archimedes Tel 730 0390 info@archimedes.ee www.archimedes.ee	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) Tel 627 9700 info@eas.ee www.eas.ee		
INFOÜHISKOND	Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus (RIA) Tel 663 0200 ria@ria.ee www.ria.ee/struktuuritoetused			
TRANSPORT	Tehnilise Järelevalve Amet Tel 667 2000 info@tja.ee www.tja.ee	Maanteeamet Tel 611 9300 info@mnt.ee www.mnt.ee	Veeteede Amet Tel 620 5500 eva@vta.ee www.vta.ee	AS Tallinna Lennujaam Tel 605 8701 www.tallinn-airport.ee
TERVISHOID JA HOOLEKANNE	Sotsiaalministeerium Tel 626 9301 info@sm.ee www.sm.ee			
HARIDUS	Sihtasutus INNOVE Tel 699 8078 struktuurifondid@innove.ee www.innove.ee	Sihtasutus Keskonna-investeeringute Keskus (KIK) Tel 627 4171 info@kik.ee www.kik.ee		
TÖÖHÕIVE	Sihtasutus INNOVE Tel 699 8078 struktuurifondid@innove.ee www.innove.ee			
HALDUS-VOIMEKUS	Riigikantselei Tel 693 5469 haldusmeede@riigikantselei.ee www.avalikteenistus.ee/haldusmeede	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) Tel 627 9700 info@eas.ee www.eas.ee		
REGIONAALNE ARENG	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) Tel 627 9700 info@eas.ee www.eas.ee			
KESKKONNAHOID	Sihtasutus Keskonnainvesteeringute Keskus (KIK) Tel 627 4171 info@kik.ee www.kik.ee			
ENERGIA-MAJANDUS	Sihtasutus Keskonna-investeeringute Keskus (KIK) Tel 627 4171 info@kik.ee www.kik.ee	Krediidi ja Ekspordi Garanteerimise SA KredEx Tel 667 1400 kredex@kredex.ee www.kredex.ee		

MAAKONDLIKE ARENDUSKESKUSTE KONTAKTANDMED

Harjumaa

Sirge 2, Tallinn
Tel. 6 566 641, 6 566 522
E-post: info@heak.ee
www.heak.ee

Hiiumaa

Vabrikuväljak 1, Kärdla
Tel. 4 622 800
E-post: info@tuuru.edu.ee
www.tuuru.edu.ee

Ida-Virumaa

Pargi 27, Jõhvi
Kerese 20, Narva
Tel. 3 395 620, 3 576 668
E-post: info@ivek.ee
www.ivek.ee

Jõgevamaa

Suur 3, Jõgeva
Tel. 7 768 060
E-post: info@jaek.ee
www.jaek.ee

Järvamaa

Rüütli 25, Paide
Tel. 3 852 365
E-post: arenduskeskus@jarvam.ee
www.jarva.ee (rubriik SA Järvamaa Arenduskeskus)

Läänemaa

Lihula mnt 3, Haapsalu
Tel. 4 735 538
E-post: info@lak.ee
www.lak.ee

Lääne-Virumaa

Kreutzwaldi 5a, Rakvere
Tel. 3 258 028
E-post: info@arenduskeskus.ee
www.arenduskeskus.ee

Põlvamaa

Kesk 20, Põlva
Tel. 7 998 958
E-post: pak@polvamaa.ee
www.polvamaa.ee (rubriik SA Põlvamaa Arenduskeskus)

Pärnumaa

Akadeemia 2, Pärnu
Tel. 4 455 555
E-post: info@peak.ee
www.peak.ee

Raplamaa

Tallinna mnt 14, Rapla
Tel. 4 894 121
E-post: raek@raek.ee
www.raek.ee

Saaremaa

Lossi 1, Kuressaare
Tel. 4 520 570
E-post: sees@saare.ee
www.sees.ee

Tartumaa

Riia 15b, Tartu
Tel. 7 428 402
E-post: bas@tartu.bas.ee
www.tartu.ee/arinouandla

Valgamaa

Kesk 11, Valga
Tel. 7 679 800
E-post: valgamaa@arenguagentuur.ee
www.arenguagentuur.ee

Viljandimaa

Vabaduse plats 6, Viljandi
Tel. 4 330 593
E-post: save@viljandimaa.ee
www.viljandimaa.ee/arenduskeskus

Võrumaa

Jüri 12, Võru
Tel. 7 868 367
E-post: vaa@vaa.ee
www.vaa.ee

Tallinna Ettevõtlusameti

Ettevõtja Infopunkt
(nõustab ainult ettevõtjaid)
Vabaduse väljak 7 (I korrus), Tallinn
Tel. 6 404 219
E-post: ettevotlus@tallinnlv.ee
www.tallinn.ee/ettevotjale

Rakendusüksus võtab vastu projektitaotlusi, annab nõu ja teeb rahastamisotsuseid.

Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium korraldasid möödunud suvel 1. juulist 26. augustini kestnud Euroopa Liidu struktuuritoetust tutvustava teavituskampaania "Eurotoetused Eestis". Kampaania kutsus inimesi märkama eurotoetuse logo, tegema selle kõrval endast pilti ning jäädvustuse laadima üles kampaanialehele. Kokku laekus ligi kahe kuu jooksul 348 osalejalt 2229 pilti. Käesolevale lehele tegime neist valiku.